DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-661-7-28

ПРАВА ДИТИНИ І НОВІТНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В УМОВАХ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ

Пядишев Володимир Георгійович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального аналізу
та інформаційних технологій
Одеського державного університету внутрішніх справ,
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65014, Україна

Форос Ганна Володимирівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
завідувачка кафедри кримінального аналізу
та інформаційних технологій
Одеського державного університету внутрішніх справ,
вул. Успенська, 1, м. Одеса, 65014, Україна

Вступ

Розв'язана росією війна проти України у 21 столітті – у вік небувалих досягнень інформаційних технологій – примусила звернути увагу на застосування зазначених технологій, з одного боку, для захисту прав дітей у збройних конфліктах, а з іншого – для використання їхнього вразливого становища у злочинних цілях. Насьогодні спостерігаються значні напрацювання в обох зазначених напрямках. У наданому розділі наводяться не тільки тренди та принципи, але й назви деяких відповідних програмних продуктів та систем (платформ тощо). Слід зазначити, що ескалація творчої думки, підсиленої найсучаснішими засобами триває.

Але, намагаючись деталізувати питання підсилення розробки та використання технологій, спрямованих на захист прав дітей у збройних конфліктах та питання припинення застосування технологій, спрямованих на порушення їхніх прав, доцільно, у першу чергу, коротко згадати основні права дітей у збройному конфлікті.

1 Основні поняття про права дітей у збройному конфлікті

Захист прав дітей в умовах збройних конфліктів є ключовим пріоритетом для України та міжнародної спільноти. Діти потребують спеціального захисту, так як вони є однією з найбільш вразливих верств населення, тими, хто не може самостійно захистити свої права.

На нашу думку, права дітей у збройному конфлікті – це закріплений міжнародним гуманітарним правом і національними законодавствами комплекс гарантій та особливого захисту, що забезпечує виживання, безпеку, розвиток і захист неповнолітніх від насильства, експлуатації та воєнних злочинів. Вони мають право на особливу повагу, возз'єднання сім'ї, освіту та гуманітарну допомогу, з конкретними заборонами на пряму участь у бойових діях.

Аналіз наукової та спеціальної літератури дозволив визначити основні напрями здійснення правового захисту дітей у збройних конфліктах:

– захист як цивільних осіб. Діти, які не беруть участі у бойових діях, захищені Женевськими конвенціями та Додатковими протоколами, що забезпечують гарантії від вбивств, катувань та жорстокого поводження;

– особливий захист та повага. Діти мають право на особливу повагу та захист від непристойних нападів, а держави зобов'язані вживати «всіх можливих заходів» для забезпечення захисту та догляду;

– заборона вербування. Вербування та використання дітей віком до 15 років у збройні сили або групи суворо заборонено, а також докладаються зусилля для запобігання вербуванню дітей віком до 18 років у збройних силах.

Порушення цього класифікується як воєнний злочин:

– право на життя та розвиток. Діти мають право на захист, безпечні умови життя та постійний доступ до освіти, навіть під час окупації чи конфлікту;

– захист шкіл та охорона здоров'я. Напади на школи та лікарні заборонені, оскільки освіта та охорона здоров'я є захищеними послугами, необхідними для розвитку дитини, як пояснюється на сайті ЮНІСЕФ;

– дитина, розлучена із сім'єю та допомога їй. Діти, які є сиротами або розлучені з сім'ями, повинні отримувати догляд, харчування та медикаменти;

– возз'єднання сімей. У конфліктах діти мають право на збереження своїх сімей та на захист від розлучення з батьками. Право дитини на збереження сім'ї та захист від розлучення з батьками є фундаментальним. Воно закріплене в Конвенції ООН про права дитини та Сімейному кодексі України. Держава зобов'язана запобігати розлученню з батьками проти волі дитини та сприяти возз'єднанню родини, якщо члени сім'ї були

розділені Отже, необхідно докласти особливих зусиль для возз'єднання сімей, розділених конфліктом;

– захист від сексуального насильства. Сексуальна експлуатація та сексуальне насильство стосовно дітей є однією з світових проблем, що потребує постійного відшукання нових шляхів попередження та протидії. Існують спеціальні заходи та напрямки підвищення ефективності захисту дітей від зґвалтування, примусової проституції та будь-яких форм непристойного насильства.

Нормативно-правову базу захисту прав дітей у збройних конфліктах складають такі основні міжнародні документи: Конвенція ООН про права дитини (1989), Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (2000, ратифікований Україною у 2004 році), Женевські конвенції про захист жертв війни (1949), Додаткові протоколи до Женевських конвенцій (1977), Конвенція міжнародної організації праці № 182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (1999), Римський статут Міжнародного кримінального суду (2002) та низка Резолюцій Ради Безпеки ООН, прийнятих між 1999 і 2009 роками.

Рада Безпеки ООН у рамках захисту дітей виділяє шість головних порушень під час збройних конфліктів, які підлягають глобальному моніторингу: вбивства та каліцтва дітей; вербування або використання дітей як солдатів чи в інших військових цілях; сексуальне насильство щодо дітей; викрадення дітей; напади на школи чи лікарні; відмова в гуманітарному доступі до дітей.

Виходячи з наведеного ми можемо стверджувати, що до основних обов'язків держав стосовно забезпечення прав дітей у збройних конфліктах відносяться:

– забезпечення того, щоб дітей не використовували як солдатів. Держави зобов'язані запобігати участі дітей віком до 18 років у бойових діях, а дітей до 15 років – категорично забороняється вербувати чи залучати до збройних сил;

– захист шкіл та лікарень;

– забезпечення реабілітації дітей, які стали жертвами конфліктів; надання пріоритету дітям під час розподілу гуманітарної допомоги.

Незважаючи на правовий захист, діти продовжують страждати від серйозних порушень, включаючи вбивства, каліцтва, сексуальне насильство та викрадення, згідно з кампанією ЮНІСЕФ[981].

[981] 10 alarming trends for children in armed conflict. *UNICEF for every child*. Site. URL: https://www.unicef.org/documents/advocacy-brief-10-alarming-trends-conflict

2 Традиційні інформаційні технології на захисті прав дітей у збройному конфлікті

Інформаційні технології (ІТ) для боротьби з порушеннями прав дітей у збройних конфліктах включають низку цифрових інструментів, платформ та методологій, що використовуються для документування, звітності, картографування та аналізу серйозних порушень з метою притягнення до відповідальності, збору доказів та гуманітарного реагування. Ці технології дозволяють слідчим збирати, перевіряти та зберігати докази воєнних злочинів проти дітей.

Для захисту прав дітей у збройному конфлікті сьогодні застосовуються численні ІТ-рішення, зокрема такі:

– цифрові системи управління та відстеження справ. Такі інструменти, як RapidFTR (розшук та возз'єднання сімей) – це мобільні додатки, що використовуються для ідентифікації та возз'єднання дітей, розлучених з їхніми сім'ями в надзвичайних ситуаціях[982]. Система управління інформацією про захист дітей (CPIMS+) широко використовується для управління справами вразливих дітей у гуманітарних умовах[983];

– додатки для цифрової документації та доказів – такі інструменти, як додаток[984], дозволяють користувачам робити фотографії, відео та аудіо з вбудованими метаданими (місцезнаходження, дата, час) для забезпечення автентичності та підтримки ланцюга зберігання для судових проваджень;

– розвідка з відкритих джерел (OSINT) та GEOINT – аналіз загальнодоступної інформації, супутникових знімків та даних соціальних мереж для картографування нападів на школи та лікарні, виявлення вербування дітей та відстеження зниклих безвісти дітей;

– інструменти онлайн-безпеки та боротьби з вербуванням. Ініціативи ООН та цифрові платформи використовуються для виявлення онлайн-експлуатації та запобігання вербуванню дітей озброєними групами, які часто використовують соціальні мережі для ґрумінгу[985];

---

[982] Rapid FTR: An innovation to speed up and improve the efficiency of family tracing and reunification in emergencies. *UNICEF*. 01 Oct 2013. URL: https://bettercarenetwork.org/library/separated-children-in-an-emergency/verification-and-family-reunification/rapid-ftr-an-innovation-to-speed-up-and-improve-the-efficiency-of-family-tracing-and-reunification

[983] CPIMS+: Child Protection Information Management System. *CPIMS.Org*. 2024. 7 p. Site. URL: https://www.cpims.org/

[984] eyeWitness to Atrocities. Eyewitness. *Yewitness.Global*. Site. URL: https://www.eyewitness.global/

[985] Digital Safety: Combating Online Exploitation, Abuse, and Recruitment of Children in Conflict Zones. *Office of the Special Representative of the Secretary General for Children and Armed Conflicts*. Tuesday, 27 January 2026. Site.URL: https://childrenandarmedconflict.un.org/2026/01/press-release-digital-safety-combating-online-exploitation-abuse-and-recruitment-of-children-in-conflict-zones/

– цифрова освіта та психологічна підтримка, такі платформи, як «Навчальний паспорт»[986], забезпечують безперервну освіту для дітей, переміщених внаслідок конфлікту;

– мобільні чат-боти та програми обміну повідомленнями (наприклад, “Ask Save the Children”) використовуються для дистанційної психосоціальної підтримки та надання ресурсів психічного здоров’я[987];

– ШІ та аналіз даних – обробка природної мови та емпатичні обчислення все частіше використовуються для аналізу величезних обсягів даних (включаючи соціальні мережі) з метою виявлення ризиків, картографування порушень та надання психосоціальної підтримки дітям, які постраждали від насильства;

– інструменти цифрової безпеки та адвокації – такі організації, як Watchlist on Children and Armed Conflict[988], використовують цифрові бібліотеки та дослідницькі інструменти для аналізу конфліктів та адвокації політики захисту;

– ініціативи з онлайн-безпеки – ініціатива «Штучний інтелект для безпечніших дітей», яку очолює UNICRI[989], використовує інструменти ШІ для допомоги правоохоронним органам у боротьбі з онлайн-вербуванням та сексуальною експлуатацією дітей у зонах конфліктів;

– цифрові платформи для документування – спеціалізовані веб-портали та додатки використовуються для документування злочинів, таких як «Діти війни в Україні», яка відстежує депортованих, зниклих та повернутих дітей;

– системи управління даними для моніторингу – система управління інформацією MRM[990]– це безпечна веб-платформа, яка використовується ООН для систематичного документування серйозних порушень прав дітей у зонах конфлікту;

– механізм моніторингу та звітності (MRM)[991] – ІТ-керована система, доручена Радою Безпеки ООН збирати точну, своєчасну та об’єктивну

[986] About the Learning Passport: A Platform and an Education Model. *LearningPassport.Org*. Site. URL: https://www.learningpassport.org/about-learning-passport

[987] Miller, S., Saidy, E., Solomon, H. Harnessing Artificial Intelligence for Child Protection: An Ethical Roadmap? *SavetheChildren.Net*. 20 Feb 2024. Site. URL: https://www.savethechildren.net/blog/harnessing-artificial-intelligence-child-protection-ethical-roadmap

[988] Watchlist on Children and Armed Conflict. *ECOI.Net*. Last updated: 16 January 2020. Site. URL: https://www.ecoi.net/en/source/11570.html

[989] What is UNICRI? *UNICRI.Org*. 2025. Site.URL: https://unicri.org/about-unicri

[990] MRM IMS ADD-ON COMMUNITY. *MRMTools.Org*. URL: https://www.mrmtools.org/files/9b_Annex_IX_MRM_IMS_Community_Violation_Add-On_DRAFT_2011.01.04.pdf

[991] MRM Field Manual: Monitoring and reporting mechanism (MRM) on grave violations against children in situation of armed conflict, *Child Rigts Resouce Centre*. April 2010. Site. URL: https://resourcecentre.savethechildren.net/document/field-manual-monitoring-and-reporting-mechanism-mrm-grave-violations-against-children

інформацію про порушення прав дітей у конфліктних ситуаціях, такі як вербування, вбивства та напади на школи;

– система управління інформацією MRM (MRM-IMS+) – безпечна веб-платформа, яка використовується ЮНІСЕФ та його партнерами для управління даними та створення звітів про серйозні порушення, сприяючи адвокації та реагуванню;

– ШІ та машинне навчання – використовуються для аналізу великих обсягів даних (супутникових знімків, відео, свідчень) для виявлення закономірностей, виявлення підозрюваних та картографування командних структур;

– цифрові портали та реєстри – спеціалізовані бази даних, такі як державний портал «Діти війни» в Україні, використовуються для реєстрації та розшуку депортованих, викрадених або зниклих безвісти дітей;

– технологія блокчейн – для забезпечення безпеки та захисту конфіденційної документації щодо порушень прав людини, запобігаючи фальсифікації даних.

Зазначені ІТ-інструменти сприяють звітності місцевих партнерів та міжнародних організацій, допомагаючи перетворювати докази на дієві заходи, такі як «список ганьби» ООН щодо сторін, які вчиняють порушення, та вести переговори щодо планів дій щодо припинення таких порушень.

До основних напрямків використання інформаційних технологій в сфері забезпечення захисту прав дітей у збройному конфлікті можна віднести наступні:

– моніторинг та документування шести головних порушень під час збройних конфліктів: вбивства та каліцтва дітей; вербування або використання дітей як солдатів чи в інших військових цілях; сексуальне насильство щодо дітей; викрадення дітей; напади на школи чи лікарні; відмова в гуманітарному доступі до дітей;

– ланцюг зберігання доказів – забезпечення того, щоб зібрані докази були достатньо надійними для використання міжнародними судами, такими як Міжнародний кримінальний суд (МКС);

– виявлення підозрюваних – інструменти штучного інтелекту допомагають пов'язати винних зі злочинами, допомагаючи ідентифікувати осіб, причетних до воєнних злочинів.

Ці технології є критично важливими, оскільки вони дозволяють перетворити інформацію очевидців на допустимі цифрові докази для боротьби з безкарністю.

3 Традиційні інформаційні технології, спрямовані на порушення прав дітей у збройному конфлікті

3.1 Послідовність застосування інформаційних технологій для залучання дітей до збройного конфлікту

Важливим компонентом пропаганди є «шкідливий контент» у цифрових мережах. Шкідливий контент, що знижує чутливість молоді, визначається як повторний вплив тривожних цифрових стимулів – найчастіше графічного виду насильства, сексуалізованого контенту та екстремістської пропаганди – які з часом притупляють емоційні та емпатичні реакції. Цей тип контенту, з яким діти часто стикаються пасивно через стрічки соціальних мереж та онлайн-ігри, без активного пошуку, перетворює для них страждання реального світу на рутинний «контент»[992].

До основних форми шкідливого контенту сьогодні відносять наступні:

– графічне та реальне насильство (часто поширюються через платформи як TikTok, Instagram та X);

– «гниль мозку» в соціальних мережах або нескінченне споживання коротких відео з низькою вартістю;

– «маносфера» та екстремізм – мізогіністичний контент та насильницькі ідеології, що заохочують цькування, домагання та нормалізацію агресії[993];

– небезпечні «виклики» – ВІРУСНІ, високоризикові «ігри» або виклики, які часто просувають інфлюенсери, заохочуючи небезпечну поведінку.

Мультимедійна пропаганда – це використання високопродуктивного відео, цифрових журналів та все частіше контенту, створеного штучним інтелектом, або діпфейків служить для гламуризації конфлікту та маніпулювання емоціями молодої аудиторії. Гламуризація збройного конфлікту – це естетизація, «санітарна обробка» або романтизація війни в медіа, розвагах та новинах, що зводить складні, жорстокі реалії до наративів про героїзм, технологічну перевагу або «прекрасні» образи. Це часто приховує людську ціну війни,

[992] Small, G. W, Lee, J., Kaufman, A., Jalil, J., Siddarth, P., Gaddipati, H., Moody, T. D., Bookheimer, S. Y. Brain health consequences of digital technology use. *National Centre for Biology Information*. 2020 Jun; 22(2). P. 179–187. DOI: 10.31887/DCNS.2020.22.2/gsmall ; URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7366948/

[993] Inside the manosphere: understanding extreme misogyny online. *Center for Counting Digital Hate*. April 12, 2024. URL: https://counterhate.com/blog/inside-the-manosphere-understanding-extreme-misogyny-online/?utm_source=google_grant_search&utm_medium=cpc&utm_campaign=g-00_explainer&utm_id=g-00&utm_term=manosphere&utm_content=explainer_manosphere&gad_source=1&gad_campaignid=22398854093&gbraid=0AAAAAokHfkFuAi1JzPhihUbEE6UOtUfHz&gclid=CjwKCAjwzevPBhBaEiwAplAxvmuthg2CyHa7mJed_qbarwdr2fxf-iDleW-FDKGHAyvaw1YAW_htwxoCFm8QAvD_BwE

представляючи конфлікт як видовище або розвагу, яку іноді називають «військовим розвагою».

Інформаційна війна (ІВ) – це стратегічне використання інформації, технологій та кіберможливостей для отримання конкурентної переваги над супротивником шляхом маніпулювання, порушення або знищення його інформаційних систем та громадської думки, одночасно захищаючи власну. Вона поєднує психологічні операції, кібератаки та дезінформацію для впливу на поведінку людей та систем, часто розмиваючи межі між війною та миром[994]. Через інформаційну війну діти зазнають мови ненависті та дезінформаційних кампаній, спрямованих на їх радикалізацію.

Для розміщення пропаганди часто використовуються платформи. Алгоритми іноді можуть створювати «ехо-камери», де люди неодноразово стикаються з дедалі радикальнішим контентом.

Онлайн-ехо-камери – це цифрові середовища, такі як групи в соціальних мережах, форуми чи стрічки новин, де користувачі переважно стикаються з інформацією, думками та переконаннями, які підкріплюють їхні власні, ізолюючи їх від протилежних точок зору. Ці простори посилюють, підтверджують і часто поляризують вже існуючі погляди через взаємодію з користувачами, алгоритми та активну дискредитацію зовнішніх точок зору. До ключових характеристик та причин створення «ехо-камер» сьогодні відносять наступні: алгоритмічне керування; соціальне посилення; ізоляція від інакомислення.

Вплив Ехо-камер полягає у наступному: поляризація (відсутність конструктивного діалогу та демонізація опонентів розколюють суспільство на ворогуючі табори); ризики для психічного здоров'я (інформаційні хвороби та фобії); поширення дезінформації (швидке поширення фейків, що підриває довіру до офіційних джерел та маніпулює суспільною думкою).

Інтерактивні платформи та функції чату у відеоіграх іноді використовуються для встановлення першого контакту. Ці середовища створюють відчуття спільноти, яке можна використовувати для впровадження екстремістських наративів.

Деякі групи застосовують елементи ігрового процесу або цифрових винагород у свої повідомлення, щоб нормалізувати екстремістські погляди та зробити свої ідеології доступнішими для молодших демографічних груп. Аналізуючи публічні профілі в соціальних мережах та онлайн-активність, вербувальники можуть виявляти та таргетувати осіб, які виглядають соціально ізольованими, позбавленими прав або співчувають певним

[994] Bingle M. What is Information Warfare? *University of Washington*. September 25, 2023. 14. p. URL: https://jsis.washington.edu/news/what-is-information-warfare/

образам. Екстремістські наративи – це ідеологічні сюжетні лінії, часто засновані на теоріях змови або екзистенційних загрозах, які спотворюють поширені погляди, щоб виправдати ненависть, поляризацію та насильство. Вони конструюють жорстку бінарність «ми проти них», використовуючи соціальні, політичні чи економічні кризи для нормалізації радикальних ідей та мобілізації послідовників до шкідливих, часто насильницьких дій[995].

Цифрові технології використовуються озброєними суб'єктами для спостереження за поведінкою молоді, що створює ризики ідентифікації та експлуатації дітей. Таргетування взагалі – це маркетинговий процес визначення та вибору певного сегмента аудиторії, що визначається демографічними показниками, поведінкою чи інтересами, для отримання персоналізованих, релевантних повідомлень. Це максимізує ефективність реклами, зменшуючи марні витрати на нерелевантну аудиторію, що зрештою підвищує рентабельність інвестицій (ROI) та лояльність клієнтів. Електронне таргетування дітей на війні передбачає використання цифрових технологій, таких як соціальні мережі, спостереження за допомогою штучного інтелекту та онлайн-грумінг, для вербування їх як дітей-солдатів, маніпулювання ними за допомогою пропаганди або безпосереднього насильства. Ця практика, яку часто розглядають як форму «цифрової дегуманізації», порушує міжнародне право та завдає неповнолітнім серйозної фізичної та психологічної шкоди[996].

Використання цифрових пристроїв та мереж може зробити підключення дітей до інформаційних технологій потенційними військовими цілями. Отже, цифрове спостереження – це передові технології, такі як геолокація та аналіз даних, можуть бути використані для відстеження переміщень осіб, включаючи дітей, в активних зонах конфлікту[997]. Геолокація для моніторингу дітей під час збройного конфлікту є критично важливим заходом під керівництвом ООН (через Механізм моніторингу та звітності – MRM), який картографує, документує та перевіряє шість серйозних порушень, таких як вбивства, вербування або викрадення, для забезпечення захисних дій, підтримки постраждалих та відповідальності.

[995] Lakhani S., White J., Wallner C. The gamification of (violent) extremism. An exploration of emerging trends, future threat scenarios and potential P/CVE solutions. *European Commission. Radicalization Awareness Network. Publications Office of the European Union*. 2022. 25 p. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-09/RAN%20Policy%20Support-%20gamification%20of%20violent%20extremism_en.pdf

[996] Radicalisation and the internet. *Action Counters Terrorism*. 14 p. URL: https://actearly.uk/radicalisation/online-safety/

[997] Cover R. Digital Surveillance: Creating and Communicating the Online Self. DOI: 10.1016/C2013-0-12758-4. *ScienceDirect*. 2016. 18 p. URL: https://www.sciencedirect.com/topics/psychology/digital-surveillance

Він зосереджений на картографуванні зон конфлікту (з використанням таких інструментів, як UCDP GED) для виявлення ризиків та координації гуманітарних заходів під керівництвом ЮНІСЕФ, таких як надання підтримки дітям, пов'язаним зі збройними групами.

Збройні групи використовують соціальні мережі, ігрові платформи та зашифровані програми обміну повідомленнями для вилучення, підготовки та вербування дітей, часто минаючи фізичні бар'єри. У таких регіонах, як Україна та росія, деякі молоді люди навчаються роботі з дронами, кодуванню та спостереженню.

Цифрова радикалізація дітей під час збройного конфлікту – це прискорена, складна криза, де терористичні та озброєні групи використовують онлайн-платформи, ігрові мережі та соціальні мережі для підготовки, ідеологічної обробки та вербування неповнолітніх. Це явище часто спрямоване на дітей, які вже травмовані або переміщені внаслідок війни, поєднуючи цифрову пропаганду з насильством у реальному світі, щоб перетворити їх на активних учасників екстремістської діяльності. Ключові аспекти цієї кризи включають наступне[998]:

– експлуатація цифрових просторів – екстремістські групи використовують зашифровані месенджери, ігрові платформи та соціальні мережі для нападу на дітей, часто використовуючи методи «гейміфікації», щоб зробити насильство привабливим;

– технологічна складність зупинення – вербувальники використовують штучний інтелект (ШІ) та віртуальну реальність (ВР) для покращення стратегій вербування та створення захопливої пропаганди, адаптованої до вразливої молоді;

– зосередження на вразливостях – діти в зонах конфліктів, які можуть зіткнутися з серйозними психологічними розладами, втратою освіти та переміщенням, стають мішенню через наративи про жертв, що провокують помсту;

– швидке зростання кількості інцидентів – дані свідчать про тривожне зростання кількості неповнолітніх, причетних до злочинів, пов'язаних з тероризмом, причому деякі регіони повідомляють, що майже третина розслідувань тероризму стосується дітей;

– парадигма «Дитина-жертва» – хоча вони скоюють насильницькі дії, ці діти є переважно жертвами маніпуляцій та ґрумінгу, а ефективні заходи реагування вимагають ставлення до них як до жертв, зосереджуючись на реабілітації, а не лише на покаранні;

[998] Morris, E. Children: extremism and online radicalization. *Journal of Children and Media* 10(4). October 2016. P. 508–514. DOI:10.1080/17482798.2016.1234736

– загроза глобальній безпеці – процес цифрового вербування часто виступає передвісником «джихаду без лідера», коли незалежно радикалізовані окремі особи або невеликі групи здійснюють напади, що робить його критичною загрозою глобальній безпеці.

Отже, «цифрова радикалізація дітей під час збройного конфлікту» є швидкозростаючою формою експлуатації, де онлайн-платформи використовуються для перетворення вразливих неповнолітніх на комбатантів, створюючи довгострокові проблеми безпеки.

Вербування.

Онлайн-вербування дітей – це зростаюче, небезпечне явище, коли озброєні групи, злочинні мережі та сексуальні хижаки використовують цифровий простір для заманювання, маніпулювання та примусу неповнолітніх. Отже, соціальні мережі та ігрові додатки іноді використовуються озброєними групами для виявлення та охоплення вразливої молоді з метою вербування. Онлайн-вербування та обробка – збройні групи використовують платформи соціальних мереж, такі як TikTok, Facebook та Instagram, для цільового переслідування, маніпулювання та вербування дітей, часто заманюючи їх обіцянками чи пропагандою.

Найважливішими аспектами онлайн-вербування дітей є наступні:

– використовувані платформи – торговці людьми та вербувальники використовують популярні платформи соціальних мереж, ігрові консолі та чат-додатки для ідентифікації жертв[999];

– тактика – поширені методи включають «полювання» (активний пошук), «риболовлю» (публікування контенту для заманювання жертв) та використання штучного інтелекту для заманювання та вимагання;

– мета – дітей вербують для сексуальної експлуатації, участі в організованій злочинності або як дітей-солдатів/інформаторів у збройних конфліктах;

– зростаючі загрози – дані Національного центру з питань зниклих безвісти та експлуатованих дітей США (NCMEC) свідчать про значне зростання кількості повідомлень про онлайн-заманювання у 2025 році, зареєстровано понад 500 000 випадків;

– правовий статус – згідно з міжнародним правом, включаючи Конвенцію про права дитини, вербування та використання дітей у збройних конфліктах або для експлуатації суворо заборонено, незалежно від того, чи відбувається це онлайн, чи особисто.

[999] Webinar. Online Recruitment of Children into Armed Groups: Trends, Legal Implications, and Prevention Strategies. *Alliance for Children Protection in Humanitarian Action.* Date of webinar: 19 Mar 2026. URL: https://alliancecpha.org/en/webinar/online-recruitment-of-caafag

Поширені канали вербування:

– онлайн-ігри – вербувальники використовують функції чату в популярних багатокористувацьких іграх, щоб ідентифікувати дітей та потоваришувати з ними;

– соціальні мережі – такі платформи, як Instagram, Snapchat та Facebook, використовуються для побудови довіри та ізоляції дітей від їхніх сімей;

– зашифровані повідомлення: такі додатки, як Telegram або WhatsApp, використовуються для приховування спілкування від батьків та правоохоронних органів;

– технологія штучного інтелекту – спостерігається значне зростання використання генеративного штучного інтелекту для створення фальшивих ідентичностей або примусу дітей за допомогою погроз, таких як створення підроблених відвертих зображень.

Вплив на дітей:

– експлуатація – дітей можуть примушувати до сексуальної експлуатації, виступати інформаторами або здійснювати незаконні дії, такі як підпал чи збір розвідувальних даних на військових об'єктах;

– психологічна травма – така тактика, як шантаж (наприклад, погрози опублікувати особисті фотографії), створює страх і залежність, що ускладнює для дітей звернення за допомогою.

Експлуатація.

Використання технологій у зонах конфліктів наражає дітей на нові форми експлуатації, зокрема через переслідування в онлайн-просторах, які значною мірою не регулюються. Експлуатація дітей шляхом домагань в онлайн-просторі є серйозною формою насильства, що постійно розвивається і все частіше визнається серйозною глобальною проблемою захисту дітей та громадського здоров'я. Вона включає використання цифрових платформ – соціальних мереж, ігор та месенджерів – для маніпулювання, погроз, примусу або жорстокого поводження з дітьми, що часто залишає тривалі психологічні та емоційні шрами. Спостерігається швидкий розвиток застосування сучасних технологій.

Ролі у дистанційній війні: Дітей тепер можна використовувати як «дистанційних операторів» для керування розвідувальними дронами або скидання вибухівки, що збільшує летальність збройних груп, водночас тримаючи дітей на відстані від безпосереднього поля бою.Цифрові інструменти використовуються для поширення всебічної експлуатації дітей, зокрема, сексуального насильства, погроз дітям з маргіналізованих груп та сприяння торгівлі людьми. Сьогодні окремо зосередимось на категорії «цифрові діти-солдати». Діти беруть участь у кібероперація̈х, таких

як збір даних або хакерство, або змушені їх виконувати, перетворюючи їх на мішені помсти.

Коли ми думаємо про дітей-солдатів, ми часто уявляємо собі розгульних дітей, з АК-47 десь у джунглях Африки чи пустелях Близького Сходу. Сьогодні нове покоління дітей втягується у війну по-іншому. Не через дуло пістолета, а через сяйво екрана. Російська війна проти України принесла безпрецедентний рівень технологічних інновацій у сучасну війну, і в її центрі знаходяться неповнолітні, яких готують до майбутніх бойових ролей під виглядом освіти, патріотизму чи захоплення технологіями. В обох країнах дітей віком від 10 років навчають управлінню безпілотниками, картографуванню, розвідці, хакерству та спостереженню за полем бою[1000].

При цьому для обміну повідомленнями застосовуються зашифровані програми. Програми, що пропонують наскрізне шифрування, часто використовуються для перенесення розмов з публічних форумів у приватні, неконтрольовані простори. Цей перехід дозволяє вербувальникам будувати особисті стосунки з вразливими особами подалі від громадського нагляду, а також віддавати накази та отримувати звіти про виконану роботу.

3.2 Рекомендації щодо перешкоджання залучанню дітей до збройного конфлікту за допомогою цифрових технологій

Необхідно розширити визначення поняття «дитини-солдата». Правові рамки повинні розвиватися, щоб включати цифрову участь та вербування як форму дитячого солдатства.

Необхідно також інтегрувати цифрову безпеку в освіту. Шкільні програми в зонах конфліктів повинні включати цифрову грамотність, щоб допомогти дітям розпізнавати онлайн-грумінг. Онлайн-грумінг у воєнних умовах – це серйозна форма експлуатації, коли хижаки, включаючи сексуальних злочинців та насильницьких недержавних суб'єктів, експлуатують вразливість дітей та переміщених осіб, використовуючи цифрові платформи для побудови довіри з метою жорстокого поводження, торгівлі людьми або вербування до збройного насильства. Хаос конфлікту збільшує фактори ризику, що робить грумінг значною загрозою в гуманітарних кризах. Використання онлайн-ігор та соціальних мереж – злочинці використовують популярні платформи (наприклад, Roblox, TikTok) або комунікаційні додатки (Discord, Telegram) для пошуку жертв, часто переміщуючи розмови на приватні, зашифровані

[1000] Wratto, Ch. The rise of digital child soldiers. *EuObserver*, 30 December 2025. 12 p. Site. URL: https://euobserver.com/15780/the-rise-of-digital-child-soldiers/

канали, щоб уникнути виявлення. Грумінг часто призводить до створення та поширення сексуально відвертих зображень (CSAM), сексуального вимагання або примушування жертв до насильницьких дій, включаючи самоушкодження. В умовах конфліктів насильницькі організації використовують онлайн-ігрові простори для пропаганди та вербування дітей до збройного насильства.

В межах вказаного необхідно забезпечити підзвітність (відповідальність) за цифрові платформи. Так, технологічні компанії та уряди повинні співпрацювати для моніторингу та запобігання використанню своїх платформ для вербування дітей. Підзвітність цифрових платформ – це зобов'язання онлайн-платформ відповідати за свої алгоритми, модерацію контенту та практики обробки даних, забезпечуючи прозорість, етичну поведінку та безпеку[1001]. Це включає зменшення ризиків, таких як дезінформація, порушення прав людини та алгоритмічна упередженість, що вимагає від платформ переходу від пасивного хостингу до активного управління суспільним впливом.

Найважливіші аспекти підзвітності цифрових платформ містять наступне:

– прозорість та аудит – вимога до платформ розкривати інформацію про свою діяльність та проходити незалежні аудити для оцінки системних ризиків;

– безпека, закладена у проекті – проактивне запобігання шкоді, закладене ще на стадії проектування, а не просто реагування після виникнення інцидентів;

– механізми відшкодування – забезпечення користувачам доступних та чітких шляхів оскарження видалення контенту або алгоритмічних рішень;

– юридична відповідальність – перехід від добровільних рекомендацій до юридично обов'язкових стандартів, таких як Закон ЄС про цифрові послуги, який вимагає, щоб платформи управляли ризиками для публічного дискурсу та безпеки користувачів.

Отже, підзвітність спрямована на баланс між інноваціями та відповідальністю, запобігаючи зловживанню владою платформи в критично важливих сферах, таких як політичні маніпуляції та конфіденційність даних.

[1001] Moss, G., Ford, H. How accountable are digital platforms? *University of Technology. Sydney*. November 2019. 12 p. DOI:10.31235/osf.io/tx2db. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/09-Chapter9_preprocessed.pdf

3.3. Міжнародні зусилля щодо перешкоджання залучанню дітей до збройного конфлікту

Міжнародні зусилля зосереджені на співпраці з технологічними компаніями для посилення цифрових гарантій, покращення перевірки віку та запобігання онлайн-вербуванню в зонах конфліктів.

Певний період часу роль основних правових та захисних рамок здійснювали «Паризькі принципи 2007 року»[1002]. Паризькі принципи (2007 р.) – відомі як Принципи та керівні настанови щодо дітей, пов'язаних зі збройними силами або збройними групами – це міжнародні керівні принципи, прийняті для запобігання вербуванню, забезпечення звільнення та сприяння реінтеграції дітей, яких використовують у збройних конфліктах. Вони були прийняті 59 країнами на конференції «Звільніть дітей від війни» в Парижі для посилення захисту, оновлюючи Кейптаунськи принципи 1997 року[1003].

Найважливіші аспекти включають наступне:

– визначення дитини – «будь-яка особа віком до 18 років, завербована або використана збройними силами/групами в будь-якій якості, включаючи бійців, кухарів, носильників, посильних та для сексуальних цілей»;

– мета – запропонувати практичні, дієві та стійкі стратегії для звільнення та реінтеграції цих дітей у цивільне життя.

– основне призначення: підкреслюються підходи, засновані на правах дитини, безумовне звільнення зі збройних груп та захист внутрішньо переміщених дітей.

– сфера застосування – ці принципи є орієнтиром для урядів, військових та неурядових організацій у запобіганні вербуванню та забезпеченні довгострокової реінтеграції дітей, постраждалих від конфлікту.

Зазначені принципи призначалися для використання разом із Паризькими зобов'язаннями, які є політичним зобов'язанням діяти, тоді як Принципи надають оперативні рекомендації.

Сьогодні існуючі правові та захисні рамки, такі як згадані вище «Паризькі принципи 2007 року», вважаються недостатніми для управління цією цифровою мілітаризацією. Зазначене вимагає швидкого

[1002] The Paris Principles: Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armedgroups. *UNICEF*. February 2007. 44 p. URL: https://www.unicef.org/mali/media/1561/file/parisprinciples.pdf

[1003] Cape Town Principles and Best Practice on the Prevention of Recruitment of Children into the Armed Forces and Demobilization and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa. *UNICEF*. 27–30 April 1997 Cape Town, South Africa. 11 p. URL: https://nepal.ohchr.org/en/resources/Documents/English/children/Cape_Town_Principles(1).pdf

оновлення міжнародного права, щоб класифікувати онлайн-вербування як серйозне правопорушення.

4 Штучний інтелект на захисті прав дітей у збройному конфлікті

Штучний інтелект для гуманітарної допомоги дітям у збройних конфліктах – це нова, трансформаційна галузь, яка використовує технології для захисту, навчання та підтримки молодих жертв, водночас створюючи значні етичні ризики та ризики для безпеки даних. Він все частіше використовується для подолання емоційних травм, заповнення прогалин в освіті та сприяння швидкому наданню допомоги в районах, де традиційна людська допомога на місцях обмежена ризиками безпеки. Відповідно, до основних напрямів застосування ШІ в цьому контексті належать наступні:

– психосоціальна підтримка та терапія – інструменти та чат-боти на основі ШІ, такі як “Ask Save the Children”, надають дітям та опікунам поради в режимі реального часу, що відповідають контексту, та підтримку з урахуванням травматичного досвіду[1004];

– освіта в кризових зонах – ШІ забезпечує роботу адаптивних навчальних платформ, таких як “Can’t Wait to Learn” від War Child, яка використовує машинне навчання, щоб підтримувати дітей у залученні до цифрових освітніх ігор та надає індивідуальні уроки, коли школи зруйновані[1005];

– аналіз даних для захисту – ШІ допомагає у картографуванні пошкоджень, аналізі супутникових знімків для визначення переміщення населення та виявлення дітей, пов’язаних зі збройними силами, що сприяє цілеспрямованим заходам захисту;

– виявлення недоїдання – ЮНІСЕФ пілотував мобільні додатки на базі ШІ (такі як MERON) для виявлення недоїдання у дітей за допомогою швидкого аналізу зображень, що сприяє ранньому медичному втручанню.

– подолання комунікаційних бар’єрів – обробка природної мови (NLP) забезпечує переклад у режимі реального часу для освітніх

[1004] Harnessing Artificial Intelligence for Child Protection: An Ethical Roadmap? *SavetheChildren.Net*. 20 Feb 2024. 7 p. Site. URL: https://www.savethechildren.net/blog/harnessing-artificial-intelligence-child-protection-ethical-roadmap

[1005] Simonsen, K. Warchild – Can’t Wait to Learn Platform (CWTL). *ReliefApplications.Org*. 2026. 11 p. Site. URL: https://reliefapplications.org/projects/war-child-cant-wait-to-learn-platform-cwtl

та медичних послуг, дозволяючи переміщеним дітям отримувати доступ до ресурсів рідною мовою[1006].

При цьому застосування ШІ у зазначених напрямах викликає наступні проблеми:

– вразливість даних – покладання на ШІ для збору даних (біометричних, місцезнаходження, здоров'я) у зонах конфліктів ризикує наразити вразливих дітей на відстеження або експлуатацію зловмисниками;

– цифровий розрив та доступ – ненадійний інтернет та електроенергія в зонах бойових дій можуть зробити складні інструменти штучного інтелекту недоступними;

– алгоритмічна упередженість – системи штучного інтелекту, навчені на недостатніх або перекручених даних, можуть давати неточні або дискримінаційні результати, що впливає на розподіл допомоги.

Експерти наголошують, що штучний інтелект повинен доповнювати, а не замінювати допомогу, орієнтовану на людину, та дотримуватися принципів «не завдай шкоди», щоб забезпечувати підтримку, а не контроль над дітьми в умовах конфлікту.

Зазначені вище напрями застосування штучного інтелекту на захисті прав дітей у збройному конфлікті розглянемо більш докладно.

4.1 Застосування штучного інтелекту для виявлення травм та підтримки психічного здоров'я дітей в зонах збройних конфліктів

Штучний інтелект для виявлення травм та підтримки психічного здоров'я (AI4MH) – це галузь, що швидко розвивається, яка використовує машинне навчання (ML), обробку природної мови (NLP) та моделі великих мов (LLM) для покращення раннього скринінгу, діагностики та лікування психічних розладів[1007]. Ці інструменти на основі штучного інтелекту слугують життєво важливим доповненням до традиційної медичної допомоги, забезпечуючи цілодобовий доступ до підтримки, покращуючи дотримання лікування та усуваючи значні прогалини в послугах психічного здоров'я для малозабезпечених верств населення.

[1006]Portfolio News: Kimetrica – Method for Extremely Rapid Observation of Nutritional Status (MERON). *UNICEF for Every Child*. Jul 11, 2017. 7 p. URL: https://www.unicefventurefund.org/story/kimetrica-method-extremely-rapid-observation-nutritional-status-meron

[1007] Ali, M., Ali, Sh., Abbas, Q., Abbas, Z., Lee, S. W. Artificial intelligence for mental health: A narrative review of applications, challenges, and future directions in digital health. *National Centre for Biological Information*. 2025. 85 p. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12623648/

До найважливіших програм та технологій у цьому контексті належать наступні:

– раннє виявлення та діагностика – моделі машинного навчання аналізують мультимодальні дані, включаючи текстові, мовленнєві та голосові патерни (тон, темп) – для виявлення ПТСР з точністю до 89%, що значно перевершує традиційні самозвіти. Ці інструменти також можуть виявляти ознаки дистресу з соціальних мереж та клінічних записів;

– чат-боти та віртуальні помічники на основі штучного інтелекту – такі програми, як Wysa[1008], Woebot[1009] та Limbic Access[1010], пропонують методи когнітивно-поведінкової терапії (КПТ) та емоційну підтримку на вимогу, а дослідження вказують на зниження симптомів депресії на 64% порівняно зі звичайним лікуванням;

– вірність лікування та навчання – системи на основі штучного інтелекту діють як «супервізори», допомагаючи клініцистам опанувати такі методи, як сократівський діалог, та забезпечити дотримання протоколів лікування (наприклад, когнітивно-процесна терапія), надаючи зворотний зв'язок у режимі реального часу щодо стенограм сеансів;

– прогнозна аналітика для запобігання кризам – інструменти штучного інтелекту можуть прогнозувати ризик самогубства з високою точністю (до 92% протягом тижня), оцінюючи дані пацієнтів, включаючи моделі поведінки, відвідуваність лікування та фізіологічні сигнали від носимих пристроїв;

– розширена реальність (XR/AR) для терапії – інструменти AR/VR на основі штучного інтелекту використовуються для експозиційної терапії, забезпечуючи контрольоване середовище для пацієнтів, щоб вони могли персоналізовано та безпечно протистояти тригерам.

До найважливіших переваг у цьому контексті слід віднести наступні:

– розширений доступ: забезпечує негайну цілодобову підтримку людям у віддалених районах або тим, хто стикається з тривалим часом очікування на традиційну терапію;

– об'єктивний моніторинг – ШІ пропонує безперервне, неінвазивне відстеження симптомів за допомогою «цифрового фенотипування» (наприклад, аналіз режиму сну, рівня активності), зменшуючи залежність від суб'єктивних самооцінок;

[1008] Wang, J., Ma, A., Cao, K., Zheng, J., et al. WISA: World Simulator Assistant for Physics-Aware Text-to-Video Generation. *Cornell University.* Submitted on 11 Mar 2025. 16 p. URL: https://arxiv.org/abs/2503.08153

[1009] AI-powered digital therapeutic platform for mental health, leveraging evidence-based CBT and delivered through enterprise partnerships. *Intuition Labs*. 2026. 6 p. URL: https://intuitionlabs.ai/software/telepsychiatry-digital-mental-health/chatbots-and-ai-therapy-assistants/woebot

[1010] The clinical AI assistant for intake and assessment. *Limbic*. 2026. 26 p. URL: https://limbic.ai/access

– персоналізація – адаптивні системи ШІ адаптують вправи КПТ та практики усвідомленості до емоційного стану користувача, який аналізується в режимі реального часу.

Етичні виклики та обмеження:

Незважаючи на свій потенціал, використання ШІ в цій галузі викликає серйозні занепокоєння, що вимагає підходу «людина в циклі» для забезпечення безпеки.

● Конфіденційність даних – Використання конфіденційних даних пацієнтів (голос, текст, біометричні дані) вимагає суворого дотримання таких правил, як[1011] та GDPR[1012].

● Алгоритмічна упередженість – Моделі, навчені на нерізноманітних наборах даних, можуть неправильно діагностувати або надавати низькоякісну допомогу расовим меншинам або маргіналізованим групам.

● Безпека та надійність – ШІ може мати труднощі з розпізнаванням або правильним вирішенням гострих криз, що створює ризик шкідливих порад.

● Відсутність емпатії – ШІ не може відтворити справжній людський зв'язок та невербальне розуміння, що є вирішальним для глибокого зцілення травм.

Наразі ШІ найкраще розглядати як додатковий, доповнюючий інструмент, а не як заміну кваліфікованих фахівців з психічного здоров'я.

Слід зазначити, що ШІ у визначенні потреб дітей у збройних конфліктах – це нова міждисциплінарна галузь, яка використовує обробку природної мови (НЛП), емпатичні обчислення та прогнозну аналітику для аналізу травм, покращення доступу до освіти та документування досвіду молодих людей. Він все частіше визнається за свій потенціал для задоволення **емоційних та психологічних** потреб вразливих дітей, виходячи за рамки стандартних логістичних завдань для сприяння стійкості та сприяння відновленню.

Найважливіші застосування у виявленні та задоволенні цих потреб включають наступні:

– аналіз психологічного дистресу – інструменти ШІ аналізують текстовий та вербальний контент (за допомогою НЛП) для виявлення лінгвістичних маркерів травми, допомагаючи фахівцям у галузі психічного здоров'я розуміти нюансовані емоційні стани;

[1011] HIPAA Privacy. International Foundation of Employee Benefit Plans. 2026. Site. URL: https://www.ifebp.org/detail-pages/e-learning/hipaa-privacy

[1012] General data protection regulation. (Since 25 May 2018). *UK Council for Psychotherapy* 5 p. Site. URL: https://www.psychotherapy.org.uk/ukcp-members/standards-guidance-and-policies/gdpr/?gad_source=1&gad_campaignid=23389983536&gbraid=0AAAAABI7azR44_ikeeZ2REOT36nSpx0Yv&gclid=CjwKCAjwzevPBhBaEiwAplAxvrcx9H8Q2fRzsjCrA7H5A9hnFHsKYBT4HgdjciLopjrE27dzcDVShoCxmsQAvD_BwE

– емпатичне цифрове оповідання – інструменти, такі як “CanvasHero”[1013], використовують генеративний ШІ (GenAI), щоб допомогти дітям (віком 7–16 років) обробляти травматичний досвід через спільне, творче оповідання, визначаючи стратегії подолання;

– персоналізована освіта – Машинне навчання (ML) допомагає визначити, коли діти «застрягли» в цифрових навчальних іграх, що дозволяє автоматично впроваджувати індивідуальні втручання, щоб підтримувати їхню зацікавленість;

– документування досвіду – ШІ може аналізувати цифрове мистецтво та творчі вирази, створені дітьми, щоб зрозуміти їхні механізми подолання труднощів та емоційний вплив;

– швидка оцінка потреб – ШІ обробляє великі набори даних для оцінки потреб у харчуванні, проблем зі здоров’ям та пошкодження інфраструктури, щоб забезпечити надходження допомоги до дітей, як-от раніше згаданий додаток MERON від ЮНІСЕФ, який перевіряє наявність недоїдання за допомогою аналізу зображень;

– чат-боти для підтримки – Арабомовні чат-боти, такі як “Karim”, використовувалися для надання психосоціальної підтримки дітям-біженцям.

Етичні виклики та міркування:

– операційна безпека – чутливість даних вимагає високого рівня кібербезпеки для захисту вразливих дітей від порушень, оскільки системи штучного інтелекту можуть стати ціллю;

– надійність даних – У хаотичному середовищі невірні або упереджені дані можуть призвести до неточних висновків, що підкреслює необхідність систем, що враховують людський фактор;

– ризик залежності – Існує занепокоєння, що діти можуть розвинути залежність від штучного інтелекту для самовираження, а не для розвитку власних навичок;

– обмеження інфраструктури – у багатьох зонах конфліктів відсутність електроенергії та інтернету перешкоджає доступу до цих інструментів, що робить їх «недосяжною обіцянкою» для багатьох;

– штучний інтелект повинен доповнювати, а не замінювати, орієнтовані на людину та культурно чутливі втручання.

На окрему увагу у зазначеному контексті заслуговує застосування НЛП. Застосування НЛП (*NLP – natural language processing* – обробка

[1013] Haber, Y., Levkovich, I., , Tzafrir, I. et al. CanvasHero: The role of artificial intelligence in cultivating resilience among children and youth using the 6-part story method in mass war trauma. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*. 5 (2025). 10 Pages. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/CanvasHero_The_role_of_artificial_intell%20(1).pdf

природної мови) для дітей, що страждають у збройних конфліктах, – це нова галузь технологій штучного інтелекту, що зосереджена на аналізі, розумінні та підтримці **психічного** здоров'я та благополуччя молодих людей, які зазнали воєнної травми. Обробляючи неструктуровані дані, такі як історії, текст та усні розмови, НЛП допомагає виявляти, інтерпретувати та задовольняти унікальні емоційні та психологічні потреби дітей у кризових зонах.

Найважливішими аспектами застосування НЛП для дітей у збройних конфліктах вважаються наступні:

– виявлення травм та підтримка психічного здоров'я – НЛП визначає лінгвістичні маркери травми (такі як зміни у використанні мови, мовленнєвих моделях та розповіді історій), щоб допомогти фахівцям з психічного здоров'я виявляти дистрес та забезпечувати індивідуальні втручання;

– адаптивна терапія та розпізнавання емоцій – Такі інструменти, як EmoGenPath, використовують НЛП та машинне навчання, щоб пропонувати персоналізоване, адаптивне та віртуальне терапевтичне середовище для дітей у районах, де традиційні послуги з охорони психічного здоров'я недоступні[1014];

– сприяння самовираженню та активності – Цифрові інструменти розповіді історій на базі НЛП дозволяють дітям висловлювати свій досвід, розвиваючи стійкість та дозволяючи їм ділитися своїми історіями, долаючи мовні бар'єри;

– раннє втручання – алгоритми розпізнавання емоцій у поєднанні з НЛП аналізують вербальний контент під час сеансів, щоб забезпечити раннє виявлення травми та проактивну підтримку на рівні громади;

– впровадження етичного ШІ – Застосування в цій галузі підкреслює конфіденційність, безпеку та необхідність того, щоб алгоритми були культурно чутливими до різноманітних емоційних проявів.

Цей технологічний підхід є частиною ширших, міждисциплінарних зусиль щодо інтеграції ШІ з гуманітарною допомогою та дитячою психологією, забезпечуючи задоволення потреб дітей у зонах бойових дій у сфері психічного здоров'я як цифровими, так і людиноорієнтованими методами.

[1014] Shah, J.M., Shah, T. M. Healing Through Empathy: Machine Learning for Adaptive Therapy for Children and Youth in Armed Conflict. Chapter 13 in the Book: Childdren and Youth in armed Conflict. ELSEVIER. 2025. 10 P. DOI: https://doi.org/10.1108/S1537-4661202435. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/CanvasHero_The_role_of_artificial_intell%20(1).pdf

4.2 Застосування штучного інтелекту для навчання дітей у надзвичайних ситуаціях.

Штучний інтелект для навчання дітей у надзвичайних ситуаціях – це галузь, що швидко розвивається, призначена для забезпечення безперервності навчання, психологічної підтримки та персоналізованої освіти в зонах конфліктів, таборах біженців або під час стихійних лих. Він працює, використовуючи цифрові інструменти, які часто працюють офлайн або в середовищах з низькою пропускною здатністю, для подолання прогалин там, де традиційні школи закриті або недоступні. Найголовнішими аспектами застосування ШІ в цьому контексті є такі:

– адаптивне навчання та репетиторство – платформи на базі ШІ можуть коригувати складність та темп уроків залежно від успішності кожного учня, допомагаючи дітям надолужити згаяне, незважаючи на пропущені уроки. Прикладами є ігри на базі ШІ, які виявляють труднощі учнів та пропонують індивідуальну підтримку;

– офлайн-доступ – платформи, такі як Kolibri[1015] або “Can’t Wait to Learn”[1016] від War Child, використовують планшети на сонячних батареях або локальні сервери для надання освіти у віддалених або пошкоджених інфраструктурою районах без необхідності постійного доступу до Інтернету;

– психологічна підтримка – інструменти штучного інтелекту, включаючи чат-боти, можуть пропонувати психосоціальну допомогу, допомагати дітям впоратися з травмами та пропонувати когнітивно-поведінкові вправи;

– створення та переклад контенту – генеративний штучний інтелект може швидко створювати навчальні матеріали та перекладати освітній контент місцевими мовами, долаючи мовні бар’єри для переміщених учнів;

– підтримка вчителів/опікунів – у кризових ситуаціях штучний інтелект допомагає масштабувати освіту, надаючи інструменти перевантаженим практикам, що дозволяє приділяти учням більш індивідуалізовану увагу.

Робота за зазначеними напрямами породжує певні проблеми. Отже, хоча використання штучного інтелекту в надзвичайних ситуаціях

[1015] Kolibri Education Platform. Start year 2019. UNESCO. Site. URL: https://www.unesco.org/en/dtc-financing-toolkit/kolibri-education-platform

[1016] International Rescue Committee. Who we are. *International Rescue Committee*, 2026. Site. URL: https://www.rescue.org/eu/who-we-are

є перспективним, воно вимагає ретельного управління, щоб уникнути «поспішних та технократичних впровадженнь», які можуть не відповідати місцевим культурним реаліям. Ключові проблеми містять:

– захист даних – захист конфіденційності вразливих дітей у гуманітарних умовах має вирішальне значення;

– цифровий розрив – надмірна залежність від технологій може виключити дітей без доступу до пристроїв;

– якість та безпека – інструменти штучного інтелекту повинні регулюватися для забезпечення точності, безпеки та відповідності принципам прав людини.

Поточні ініціативи, такі, що походять від ЮНІСЕФ, УВКБ ООН та партнерства за участю Міжнародного комітету порятунку (IRC) та OpenAI[1017], підкреслюють «дитиноорієнтований» підхід, спрямований на те, щоб поставити безпеку, благополуччя та освіту на перше місце.

4.3 Застосування штучного інтелекту для возз'єднання сімей у збройних конфліктах

ШІ для возз'єднання сімей у збройних конфліктах – це швидкорозвинене, високовартісне застосування гуманітарних технологій, яке використовує штучний інтелект для ідентифікації та відновлення зв'язку членів сімей, розлучених насильством. Він діє як потужне доповнення до традиційних гуманітарних методів, усуваючи обмеження ручного пошуку в перевантажених, хаотичних середовищах. Найважливішими аспектами та технологіям у цьому контексті є наступні:

- Технологія розпізнавання обличчя: Такі системи, як проект Міжнародного комітету Червоного Хреста (МКЧХ) «Відстежити обличчя», використовують ШІ для сканування внутрішніх баз даних та зіставлення фотографій зниклих безвісти осіб, навіть різного віку та з плином часу[1018].
- Обробка природної мови (NLP): Використовується для зіставлення імен різними мовами, шрифтами та варіантами написання у великомасштабних базах даних.
- Ведення справ та аналіз даних: ШІ інтегрується із системами управління справами для аналізу величезних обсягів даних з різних джерел, включаючи супутникові знімки та соціальні мережі, для відстеження осіб та прогнозування переміщень населення.

[1017] What Is OpenAI? Learn About Its Mission, Products, and Key Advancements. *Grammarly*. Updated on May 31, 2024. Site. URL: https://www.grammarly.com/blog/ai/what-is-openai/

[1018] About Trace the Face. *TraceTheFace*. Site. URL: https://tracetheface.familylinks.icrc.org/?lang=en

• Генеалогія та великі дані: Використання існуючих генеалогічних платформ для відстеження записів та визначення спорідненості під час криз.

Однак при цьому використання ШІ пов'язане зі значними проблемами щодо захисту персональних даних та конфіденційності, особливо для вразливих груп населення. Отже, існує ризик, що технології, розроблені для возз'єднання, можуть бути використані для відстеження, спостереження або експлуатації.

4.4 Штучний інтелект для відстеження зниклих безвісти дітей

Інструменти штучного інтелекту для відстеження зниклих безвісти дітей – це технології, що швидко розвиваються та призначені для пришвидшення пошуку та возз'єднання дітей, часто з використанням комп'ютерного зору, аналізу даних та прогнозного моделювання. Ці інструменти часто використовуються правоохоронними органами, некомерційними організаціями та спеціалізованими охоронними фірмами для ідентифікації дітей у натовпах, аналізу записів з камер спостереження та зіставлення знайдених дітей із зареєстрованими випадками.

Ключові інструменти та технології штучного інтелекту для відстеження зниклих безвісти дітей включають:

– розпізнавання облич на основі штучного інтелекту (інтеграція відеоспостереження) – рішення від таких компаній, як IREXAI[1019], використовують існуючі камери спостереження для виявлення та відстеження дітей у режимі реального часу, зіставляючи їх з базами даних зниклих безвісти осіб;

– NCMEC Spotlight: Інструмент, розроблений спільно з Національним центром зниклих безвісти та експлуатованих дітей, який використовує штучний інтелект для сканування онлайн-реклами з метою виявлення потенційних жертв торгівлі дітьми[1020];

– ШІ для вікової прогресії та відновлення фотографій: Алгоритми штучного інтелекту, такі як генеративно-змагальні мережі або GAN[1021] використовуються для оновлення фотографій дітей, які зникли безвісти протягом тривалого часу, допомагаючи громадськості розпізнати їх;

[1019] IREX Ethical AI for Smart Governments. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@irexai

[1020] National Center for Missing & Exploited Children. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@ncmec

[1021] What are generative adversarial networks (GANs)? *IBM.Com*. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/generative-adversarial-networks

– Visionplatform.ai: Ця платформа перетворює існуючі камери відеоспостереження на робочі датчики, використовуючи виявлення об'єктів та розпізнавання облич для пошуку зниклих дітей, наприклад, у торгових центрах, що дозволяє виконувати обробку на основі периферії для забезпечення конфіденційності[1022];

– глобальна платформа сповіщення про зниклу дитину GMCA (Global Missing Child Alert): Розроблена ICMEC, ця платформа поєднує штучний інтелект з геосповіщеннями та технологією блокчейн для сповіщення громадськості в певних місцях, де може знаходитися дитина[1023];

– Staue Technologies / Crime GPT: Використовується в Індії для аналізу каналів відеоспостереження та допомоги поліції у виявленні зниклих безвісти осіб[1024];

– Trace Labs: Некомерційна організація, яка використовує краудсорсингові підходи штучного інтелекту для збору інформації про зниклих безвісти осіб[1025].

Ключові технології, що лежать в основі інструментів:

– згорткові нейронні мережі CNNs (Convolutional Neural Networks) – основна технологія, що лежить в основі багатьох систем розпізнавання облич на основі штучного інтелекту, яка може аналізувати риси обличчя навіть на низькоякісних або старих фотографіях[1026];

– YOLO (You Only Look Once) – Ви дивитеся лише один раз): Модель виявлення об'єктів у реальному часі, що використовується в камерах розумного міста для ідентифікації людей у місцях скупчення людей[1027];

– прогнозна аналітика (Predictive Analytics) – дослідники розробляють ШІ для прогнозування місця знаходження зниклої людини на основі даних про поведінку та навколишнє середовище[1028].

Ці інструменти часто роблять акцент на перевірці за участю людини, щоб забезпечити точність та зменшити кількість хибнопозитивних результатів у делікатних випадках.

[1022] Visionplatform_ai. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@visionplatform_ai

[1023] Global Missing Child Alert. *International Centre for Missing & Exploited Children*. 2026. Site. URL: https://www.icmec.org/global-missing-child-alert/

[1024] Steute Technologies. Applied intelligence. *Steute.Com*. 2025. Site. URL: https://www.steute.com/en/

[1025] We crowdsource OSINT to help find missing people. *TraceLabs.Org*. 2025. Site. URL: https://www.tracelabs.org/

[1026] What are convolutional neural networks? *IBM.Com.* 24 April 2026. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/convolutional-neural-networks

[1027] Redmon, J., Divvala, S., Girshick, R., Farhadi, A. You Only Look Once: Unified, Real-Time Object Detection. *Arxiv.Org*. 9 May 2016. Site. URL: https://arxiv.org/abs/1506.02640

[1028] Finn, T., Smalley, I. What is predictive analytics? *IBM.Com*. 2026. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/predictive-analytics

4.5 Застосування штучного інтелекту та машинного навчання установами МКЧХ для оптимізації надання гуманітарної допомоги

Застосування ШІ та машинного навчання установами МКЧХ для оптимізації надання гуманітарної допомоги доцільно розглянути окремо. Способи використання ШІ та машинного навчання для гуманітарної діяльності, зокрема МКЧХ, також ймовірно будуть дуже широкими. Ці інструменти досліджуються гуманітарними організаціями для сканування навколишнього середовища, моніторингу та аналізу публічних джерел даних у конкретних оперативних контекстах – застосування, які можуть допомогти в оцінці гуманітарних потреб, таких як тип необхідної допомоги (їжа, вода, житло, економічна допомога, охорона здоров'я) та де вона потрібна. Подібні інструменти агрегації та аналізу даних на основі штучного інтелекту можуть бути використані для розуміння гуманітарних наслідків на місцях, включаючи потреби в захисті цивільного населення – наприклад, інструменти для аналізу зображень, відео або інших шаблонів для оцінки пошкодження цивільної інфраструктури, шаблонів переміщення населення, життєздатності продовольчих культур або ступеня забруднення зброєю (нерозірвані боєприпаси). Ці системи також можуть бути використані для аналізу зображень та відео з метою виявлення та оцінки ведення бойових дій та результуючих гуманітарних наслідків[1029].

Наприклад, МКЧХ розробив інформаційні панелі сканування навколишнього середовища з використанням ШІ та машинного навчання для збору та аналізу великих обсягів даних для інформування та підтримки своєї гуманітарної роботи в конкретних оперативних контекстах, включаючи використання прогнозної аналітики для визначення гуманітарних потреб.

Широкий спектр гуманітарних служб може отримати користь від застосування інструментів ШІ та машинного навчання для виконання конкретних завдань. Наприклад, існує інтерес до технологій, які могли б покращити ідентифікацію зниклих безвісти осіб, таких як розпізнавання облич на основі ШІ та обробка природної мови для зіставлення імен; МКЧХ вивчає використання цих технологій для підтримки роботи свого Центрального агентства розшуку з возз'єднання членів сімей, розлучених конфліктом (Central Tracing Agency in reuniting family members separated

[1029] Kühl, N., Schemmer, M., Goutier, M., Satzger, G. Artificial intelligence and machine learning. Electronic Markets 32(3). November 2022. P. 2235–2244. DOI: 10.1007/s12525-022-00598-0 ; URL: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/308609/1/s12525-022-00598-0.pdf (с. 469)

by conflict)[1030]. Він також вивчає використання аналізу зображень та розпізнавання образів на основі штучного інтелекту та машинного навчання для супутникових знімків, чи то для картографування щільності населення на підтримку проектів допомоги в інфраструктурі в міських районах, чи то для доповнення своєї документації щодо дотримання міжнародного гуманітарного права в рамках своєї роботи з цивільного захисту.

На жаль, ці застосування для гуманітарної діяльності також несуть потенційні ризики, а також правові та етичні питання, зокрема щодо захисту даних, конфіденційності, прав людини, підзвітності та забезпечення участі людини в прийнятті рішень, що мають значні наслідки для життя та засобів до існування людей. Будь-які додатки для гуманітарної діяльності повинні бути розроблені та використані відповідно до принципу «не нашкодь» у цифровому середовищі та поважати право на приватність, зокрема стосовно захисту персональних даних.

МКЧХ також намагається забезпечувати, щоб основні принципи та цінності нейтральної, незалежної та неупередженої гуманітарної діяльності відбивалися в розробці та використанні застосувань ШІ та машинного навчання, які він застосовує, враховуючи реалістичну оцінку можливостей та обмежень технології. МКЧХ разом з Брюссельським центром конфіденційності (Brussels Privacy Hub)[1031] очолили ініціативу щодо захисту даних у гуманітарній діяльності з метою розробки рекомендацій щодо використання нових технологій, включаючи ШІ та машинне навчання у гуманітарному секторі таким чином, щоб максимізувати переваги, не втрачаючи з поля зору ці основні міркування.

5 Ризики для дітей у збройних конфліктах через застосування штучного інтелекту

Штучний інтелект (ШІ) є сьогодні, мабуть, найпродуктивнішим напрямком розвитку інформаційних технологій. Він гостро затребуваний буквально у всіх галузях діяльності людей. І, як це трапилося з усіма продуктами людського генія, так і він виявився затребуваним і успішно використаний не лише силами добра, а й силами зла. Зокрема, надаючи величезні, описані вище, можливості для поліпшення ситуації дітей в умовах збройного конфлікту, він виступає як потужний засіб експлуатації вразливості дітей у цих умовах.

[1030] The Practical Guide to Humanitarian Law. Central Tracing Agency. *Medecine sans Frontieres*. 22 Feb. 2016. 7 p. URL: https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/central-tracing-agency/

[1031] Brussels Privacy Hub. About us. *BrusselsPrivacyHub.Com*. Feb 20, 2026. Site. URL: https://brusselsprivacyhub.com/home-brussels-privacy-hub/about-us/

Отже, ШІ становить значні, багатогранні ризики для дітей у збройних конфліктах, діючи як мультиплікатор сили для експлуатації, вербування та фізичної шкоди, а також створюючи нові виклики для гуманітарного захисту. У 2024–2026 роках агентства ООН та міжнародні організації висловили термінову тривогу щодо загроз, котрим сприяє ШІ, включаючи цифровий грумінг, діпфейки та використання алгоритмів в автоматизованій війні. Розглянемо зазначені ризики детальніше.

5.1 Штучний інтелект і радикалізація дітей

ШІ у дитячій радикалізації – це швидкозростаюча загроза з високими ставками, де екстремістські групи використовують передові технології для автоматизації, персоналізації та прискорення вербування та індоктринації молоді. ШІ діє як мультиплікатор сили, дозволяючи екстремістам вийти за рамки традиційної пропаганди, створюючи захопливі, захопливі та індивідуальні наративи, які використовують емоційну вразливість молоді, що користується цифровими технологіями.

Напрями дитячої радикалізації за допомогою ШІ:

– гіперперсоналізація – екстремісти використовують ШІ для аналізу великих наборів даних із соціальних мереж, пошукової поведінки та онлайн-взаємодії, щоб створювати персоналізовані вербувальні кампанії, спрямовані на осіб, які переживають відчуження, самотність або розчарування[1032];

– автоматизоване створення контенту та глибокі фейки – генеративний ШІ дозволяє нескінченне виробництво пропаганди, створюючи високоякісний, переконливий контент, такий як відео з глибокими фейками, зображення, згенеровані ШІ, та перекладені повідомлення, для маніпулювання громадською думкою та поширення дезінформації;

– алгоритмічне посилення («кролячі нори») – алгоритми соціальних мереж, розроблені для максимізації залучення, можуть несвідомо підштовхувати вразливих дітей до екстремістського контенту, створюючи петлі зворотного зв'язку, які нормалізують насильницькі ідеології та створюють луно-камери (echo chambers)[1033];

– чат-боти зі штучним інтелектом та віртуальні компаньйони – екстремістські групи використовують чат-боти з ШІ, які імітують

[1032] Finio, M., Downie, A. What is hyper-personalization? *IBM.Com*. 30 May 2023. 23 p. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/hyper-personalization

[1033] Brown, M., Bisbee, J., Lai, A., Bonneau, R. Echo Chambers, Rabbit Holes, and Algorithmic Bias: How YouTube Recommends Content to Real Users. *SSRN Electronic Journal*. January 2022. 33 p. DOI: 10.2139/ssrn.4114905 ; URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4114905

людську взаємодію, постійно взаємодіючи з молоддю, щоб будувати емоційні зв'язки, пропонувати відчуття приналежності та вести їх через шляхи радикалізації[1034];

– гейміфікація екстремізму – ШІ використовується для маніпулювання популярними іграми, такими як Minecraft[1035], або створення нових ігор, які знижують чутливість дітей до насильства, дозволяючи їм імітувати напади у віртуальних світах, що відображають екстремістську ідеологію.

Швидкість радикалізації.

Методи, засновані на штучному інтелекті, значно скоротили час, необхідний молодій людині для переходу від пасивного впливу до активної участі, іноді зводячи цей процес до кількох тижнів або місяців.

Контрзаходи та етичні проблеми:

Хоча штучний інтелект може бути використаний для моніторингу та ідентифікації осіб, що перебувають у групі ризику, та видалення шкідливого контенту, його використання в цьому контексті викликає серйозні етичні, конфіденційні та правові проблеми щодо спостереження. Були запущені такі програми, як ініціатива «Штучний інтелект для безпечніших дітей», щоб допомогти правоохоронним органам використовувати штучний інтелект для захисту, що підкреслює подвійний характер цієї технології.

Основні загрози для дітей в Інтернеті:

– самогенеровані матеріали про сексуальне насильство над дітьми різко зросли в епоху пандемії;

– невідповідальні та маніпулятивні чат-боти зі ШІ можуть становити пряму загрозу безпеці;

– гейміфікація терору може призвести до нормалізації ставлення до насильства.

5.2 Штучний інтелект та вербування дітей

Штучний інтелект (ШІ) у вербуванні дітей – це нова, значною мірою малодосліджена галузь, яка представляє як інноваційні можливості для освіти та розвитку, так і значні ризики, пов'язані з експлуатацією, маніпуляціями та конфіденційністю. ШІ все більше інтегрується в життя дітей через соціальні мережі, освітні ігри та розумні пристрої, фактично діючи як невидима рука, яка формує їхню поведінку та світогляд.

[1034] Adam, M., Wessel, M., Benlian, A. AI-based chatbots in customer service and their effects on user compliance. *Springer Nature Link.*. Volume 31. 17 March 2020, pages 427–445. https://link.springer.com/article/10.1007/s12525-020-00414-7

[1035] Create. Explore. Survive. *Mojang AB. TM Microsoft Corporation.* 2026. URL: https://www.minecraft.net/en-us/about-minecraft

Найважливіші моменти щодо застосування ШІ щодо вербування дітей, такі:

– переконлива персоналізація – чат-боти на основі ШІ стають дуже переконливими, досліджуючи профілі користувачів для адаптації відповідей на основі передбачуваних характеристик, таких як вік, місцезнаходження та інтереси, що ускладнює для дітей відмінність від людської взаємодії[1036];

– вербування для освіти та підтримки – інструменти ШІ використовуються для полегшення навчання шляхом рекомендації персоналізованого освітнього контенту, підтримки дітей з особливими потребами та допомоги в ранньому розвитку дитини;

– ризики експлуатації та маніпуляцій – існують серйозні побоювання щодо використання ШІ для маніпулювання дітьми[1037], надання їм шкідливого контенту або залучення їх до експлуататорських ситуацій;

– занепокоєння щодо конфіденційності даних – взаємодія дітей зі ШІ часто передбачає збір конфіденційних, особистих даних, таких як інтереси, настрої та страхи, без повної інформованої згоди;

– необхідність управління – ЮНІСЕФ та інші організації оновлюють рекомендації щодо просування ШІ, орієнтованого на дитину, підкреслюючи безпеку, захист даних та недискримінацію, щоб гарантувати, що ШІ служить найкращим інтересам дітей.

Довготривалі проблеми, пов'язані з контекстом:

– вплив на розвиток – довгостроковий вплив ШІ на когнітивний та емоційний розвиток дітей ще не повністю вивчений;

– упередження та дискримінація – системи ШІ можуть відтворювати та посилювати існуючі соціальні упередження, що призводить до несправедливого ставлення або рекомендацій щодо контенту для вразливих дітей;

– алгоритми, що викликають залежність – системи штучного інтелекту часто надають пріоритет взаємодії над благополуччям, що потенційно створює залежність.

5.3 Штучний інтелект та цифрова експлуатація дітей

ШІ став основним рушієм цифрової експлуатації дітей, значно збільшивши обсяг та складність шкідливих матеріалів, а також надаючи правоохоронним органам передові інструменти для захисту жертв.

[1036] AI and the Future of Personalization: Hyper-Individualized ...*THEFUTURECATS Innovation Consultancy*. 2024. Site.

[1037] DeMarco, J. When AI Enables Abuse, Children Pay the Price – the time for action is now. Save the Children International. 9 Feb 2026. 7 p. Site. URL: https://www.savethechildren.net/stories/when-ai-enables-abuse-children-pay-price-time-action-now

Найважливіші тенденції експлуатації за допомогою ШІ:

– гіперреалістичний контент[1038] – генеративні інструменти ШІ використовуються для створення фотореалістичних матеріалів про сексуальне насильство над дітьми (CSAM). Це включає «синтетичне CSAM» (зображення неіснуючих дітей) та діпфейки, де обличчя справжніх дітей накладаються на відвертий контент;

– додатки для «оголення» – злочинці та однолітки використовують додатки на базі ШІ для цифрового видалення одягу з нешкідливих фотографій (часто із соціальних мереж) для створення відвертих зображень без їхньої згоди;

– автоматизований грумінг – хижаки використовують чат-ботів на базі ШІ та моделі великих мов (LLM) для автоматизації та масштабування процесів грумінгу; ШІ може одночасно взаємодіяти з кількома дітьми, будуючи довіру та взаєморозуміння, перш ніж втрутиться людина-хижак[1039];

– сексуальне шантажування, кероване ШІ, – правопорушники використовують зображення, маніпульовані ШІ, щоб шантажувати дітей, щоб вони надали справжній сексуальний контент або гроші[1040].

Статистика ескалації:

– зростання кількості повідомлень – кількість повідомлень до Національного центру з питань зниклих безвісти та експлуатованих дітей (NCMEC) щодо генеративного ШІ зросла на 1325 % за один рік, збільшившись з приблизно 4700 у 2023 році до 67000 у 2024 році;

– поширення відео – Фонд спостереження за Інтернетом (IWF) зафіксував зростання на 26 362 % відео про жорстоке поводження з дітьми, створених ШІ, виявивши 3440 відео у 2025 році порівняно з лише 13 у попередньому році.

Вплив на жертв та розслідування:

– нормалізація ставлення до насильства – масове виробництво штучного інтелекту, що зображує сексуальне насильство та сексуальне насильство (CSAM), ризикує нормалізувати сексуалізацію дітей та може спровокувати реальні контактні правопорушення, надихаючи хижаків[1041];

[1038] Negreiro, M., Children and deepfakes. *European Parliamentary Research Service*. July 2025. 8 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775855/EPRS_BRI(2025)775855_EN.pdf

[1039] AI-Enabled CSAM: Spot the Signs – How AI is Enhancing Grooming Methods. *Smoothwall*. 19 December, 2024. 7 p. Site. URL: https://smoothwall.com/resources/how-ai-is-enhancing-grooming-methods

[1040] How Are Sextortion Scams Using AI and Deepfakes? *The Anti-Extortion Law Firm*. 2025. 17 p. Site. URL: https://www.theantiextortionlawfirm.com/resources/what-to-do-if-a-blackmailer-sends-your-nude-to-friends-or-family-ejc89

[1041] Akinmade, Ș. Reimagining Violence through AI – A New Structural Crisis of Child Sexual Abuse. *Media-Diversity Institute*. February 26, 2026. 7 p. Site. URL: https://www.media-diversity.org/reimagining-violence-through-ai-a-new-structural-crisis-of-child-sexual-abuse/

– напруження розслідування – потік синтетичних матеріалів перевантажує правоохоронні системи, ускладнюючи виявлення та визначення пріоритетів «реальних» жертв, які перебувають у безпосередній фізичній небезпеці[1042];

– хибне уявлення про «безпотерпілість» – хоча синтетичні зображення можуть не містити фізичної дитини під час створення, вони часто навчаються на реальних наборах даних CSAM, що повторно робить жертв жертвами та завдає реальної емоційної травми тим, чиї зображення використовуються.

ШІ як захисний інструмент.

І навпаки, правоохоронні органи та неурядові організації використовують ШІ для боротьби з експлуатацією шляхом:

– швидкого сортування – інструменти ШІ, такі як CESIUM, скорочують час попередньої перевірки даних з п'яти днів до 20 хвилин, що дозволяє раніше здійснювати направлення на захист[1043];

– автоматизоване виявлення – системи, такі як Project Arachnid, проактивно сканують Інтернет, щоб надсилати мільйони запитів на видалення шкідливих зображень[1044];

– розпізнавання образів – ШІ аналізує комунікаційні тенденції та моделі поведінки, щоб позначити дітей, які ризикують стати жертвами ґвалтування на ігрових та соціальних платформах.

5.4 Розкриття даних дітей у збройному конфлікті через штучний інтелект

Розкриття даних про дітей у збройних конфліктах за допомогою ШІ є серйозною проблемою, яка діє як палиця з двома кінцями, пропонуючи потенціал для гуманітарної допомоги, водночас створюючи серйозні ризики експлуатації, стеження та шкоди на все життя[1045]. Хоча ШІ може посилити захист дітей завдяки системам раннього попередження та пошуку зниклих дітей, він також створює значну небезпеку,

[1042] Wolfberg, A. How Information Overload and Equivocality Affect Law Enforcement Intelligence Analysts: Implications for Learning and Knowledge Production. *Journal of Intelligence & Analysis*. Volume 23, Number 1, January 2017. P. 17–36. URL: https://www.researchgate.net/publication/313428052_How_Information_Overload_and_Equivocality_Affect_Law_Enforcement_Intelligence_Analysts_Implications_for_Learning_and_Knowledge_Production

[1043] About Cesium. *Cesium GS*, 2026. URL: https://cesium.com/about/

[1044] Project Arachnid: A world leader in reducing the availability of child sexual abuse material. *ProjectarAchn*id. 2026. Site. URL: https://www.projectarachnid.ca/en/

[1045] Radu, R., Olliario, E. Not child's play: protecting children's data in humanitarian AI ecosystems. *Humanitarian Law and Policy.* December 14, 2023. 9 p. Site. URL: https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2023/12/14/protecting-children-data-in-humanitarian-ai-ecosystems/

коли персональні дані, такі як імена, біометричні дані або місцезнаходження, обробляються без або всупереч надійним гарантіям.

Основні проблеми щодо застосування ШІ до даних дітей у зонах конфліктів такі:

– надзвичайні ризики для безпеки – діти ризикують мати довічні наслідки, коли їхні конфіденційні дані записуються та зберігаються в базах даних безпеки або списках спостереження, що потенційно позначає їх як ризики для безпеки або дозволяє пряме націлювання збройних груп;

– спостереження та профілювання – масовий збір даних про дітей у зонах конфліктів, часто без інформованої згоди, призводить до нових форм експлуатації, стеження та дискримінації;

– відсутність захисту в гуманітарному штучному інтелекті – багато систем штучного інтелекту розгортаються в районах зі слабким захистом або отримують доступ до даних з таких районів, що дозволяє штучному інтелекту навчатися неконтрольованим чином, що наражає дітей на небезпеку;

– необхідність «машинного перенавчання» – щоб запобігти неправильному використанню даних з часом, системи штучного інтелекту в гуманітарних контекстах повинні мати можливість «забувати» або перенавчатися конфіденційної інформації;

– етичні та правові прогалини – використання штучного інтелекту в цих умовах часто відбувається в середовищах з низьким рівнем прав, розглядаючи дітей як точки даних, якими потрібно керувати, а не як суб'єктів, що мають права. Це вимагає суворих, орієнтованих на дитину, заснованих на правах гарантій, як це підкреслюється в нещодавніх спільних заявах щодо штучного інтелекту та прав дитини.

Переваги та безпечне використання ШІ:

За умови правильного впровадження інструменти ШІ можуть:

– зміцнити системи раннього попередження для запобігання вербуванню дітей;

– аналізувати супутникові знімки для виявлення ризиків для цивільного населення;

– надавати психологічну та емоційну підтримку через зашифровані, безпечні платформи.

Ключові рекомендації щодо відповідального використання:

– конфіденційність ще до розробки – системи штучного інтелекту повинні бути розроблені з вбудованими фільтрами безпеки дітей та захистом даних;

– мінімізація даних – Слід збирати лише необхідні дані;

– контроль з боку людини – рішення, прийняті алгоритмами, повинні підлягати перевірці людиною;

– прозорість – гуманітарні організації повинні використовувати публічний реєстр перевірених та перевірених рішень на основі штучного інтелекту.

5.5 Етичні ризики дітей у збройному конфлікті через застосування штучного інтелекту

Етичні ризики для дітей у збройних конфліктах, спричинені штучним інтелектом (ШІ), пов'язані з перетином передових технологій та надзвичайною вразливістю, створюючи небезпеки, починаючи від фізичного нападу на ціль і закінчуючи довгостроковою експлуатацією даних. ШІ у війні може призвести до дегуманізації, коли дітей обробляють як точки даних, а не як суб'єктів, що мають права, часто без розуміння довгострокових наслідків їхнього цифрового сліду.

Найважливіші етичні ризики включають наступне:

– цифрова дегуманізація та помилки таргетування – автономні системи зброї та таргетування на основі ШІ (наприклад, розпізнавання облич або аналіз моделей життя) можуть не розрізняти дітей від комбатантів, що призводить до випадкових смертей; алгоритми можуть об'єктивувати цілі та розглядати дітей як «прийнятні» побічні збитки, порушуючи людську гідність;

– спостереження, гуманітарний підхід та конфіденційність даних – збір персональних даних дітей у зонах конфліктів за допомогою гуманітарних інструментів ШІ створює високий ризик експлуатації, якщо ці дані будуть порушені або до них отримають доступ ворожі суб'єкти. Такі дані можуть бути використані для відстеження домогосподарств, очолюваних дітьми, або маніпулювання вразливими групами населення;

– алгоритмічна упередженість у допомозі та захисті – інструменти штучного інтелекту, що використовуються для виявлення ризиків або розподілу допомоги, можуть успадковувати упередження, які, якщо їх не перевірити належним чином, можуть виключати або неправильно ідентифікувати певні групи дітей на основі етнічної приналежності, статі чи місцезнаходження, тим самим посилюючи нерівність;

– вербування та експлуатація – ШІ може сприяти переслідуванню дітей озброєними групами, використовуючи онлайн-платформи для ідентифікації, профілювання та вербування дітей через соціальні мережі, користуючись їхньою вразливістю;

– прогалини у підзвітності – коли системи ШІ працюють без змістовного людського контролю, стає важко визначити відповідальність за шкоду, завдану дітям, створюючи «чорну діру підзвітності» ;

– психосоціальний стрес та дезінформація – дипфейки та дезінформація, згенеровані ШІ, можуть використовуватися в зонах конфліктів для впливу на дітей або їхні сім'ї, викликаючи страх, страждання та хибне уявлення про безпеку.

Рекомендації щодо захисту:

Для усунення цих ризиків експерти закликають до суворого впровадження принципів «не нашкодь» під час розгортання технологій. Це включає:

– забезпечення змістовного людського контролю за всіма рішеннями щодо зброї зі штучним інтелектом;

– пріоритет захисту даних та конфіденційності на етапі розробки в гуманітарних інструментах ШІ;

– впровадження орієнтованих на дітей та заснованих на правах систем, що захищають від цифрового профілювання та експлуатації;

– регулярний аудит систем ШІ для виявлення та усунення дискримінаційних упереджень.

5.6 Відстеження дітей угрупуваннями у збройному конфлікті через штучний інтелект

Відстеження дітей у збройних конфліктах за допомогою штучного інтелекту – це технологія подвійного призначення, що швидко розвивається та пропонує значний гуманітарний потенціал для захисту, водночас створюючи серйозні етичні ризики, ризики для конфіденційності та безпеки[1046].

ШІ застосовується для ідентифікації зниклих безвісти осіб, возз'єднання сімей та надання емоційної підтримки, але він також несе ризики стеження, профілювання та випадкового вилучення дітей.

Основні аспекти та наслідки містять наступне:

– гуманітарне застосування – інструменти на основі ШІ, такі як розпізнавання облич та обробка природної мови (NLP), використовуються для пошуку дітей, розлучених з сім'ями, та ідентифікації жертв експлуатації. ШІ також може допомогти відстежувати вербування дітей та ідентифікувати дітей, які потребують психологічної допомоги;

[1046] How AI Collects and Potentially Uses Your Child's Data? Parents Quick Guides to AI. *The AI EducationProject.*2025.Site.URL:https://www.aiedu.org/aiedu-blog/how-ai-collects-and-potentially-uses-your-childs-data

– ризики та етичні проблеми – використання ШІ в зонах конфліктів створює високі ризики щодо захисту даних, конфіденційності та потенційного зловживання даними відстеження озброєними суб'єктами. Існує ризик створення «постійних цифрових записів» вразливих дітей, які можуть супроводжувати їх протягом усього життя;

– потреба в гарантіях – існує наполегливий заклик до орієнтованих на дітей, заснованих на правах гарантій та міжнародного регулювання, щоб гарантувати, що технології штучного інтелекту не посилюють травми та не порушують права людини;

– захист даних – експерти наголошують, що дані дітей в гуманітарних екосистемах штучного інтелекту повинні розглядатися як дуже конфіденційні, з суворими обмеженнями щодо зберігання даних, анонімізації та безпеки.

5.7 Примушення дітей у збройному конфлікті через штучний інтелект

Примус до дітей за допомогою штучного інтелекту становить серйозну проблему у сфері заподіяння шкоди за допомогою технологій[1047]. Ці ризики пов'язані з використанням складних інструментів для маніпулювання, обману або тиску на неповнолітніх у цифровому середовищі.

Проблемні області, що викликають занепокоєння у зазначеному контексті застосування ШІ, включають:

– маніпуляції медіа – технології можуть використовуватися для створення реалістичних, але сфабрикованих зображень або відео, які можуть бути використані для погроз або переслідування дітей;

– оманлива взаємодія – автоматизовані системи можуть бути розроблені для імітації людської взаємодії, що потенційно може призвести до ситуацій, коли дітей вводять в оману або експлуатують;

– видавання себе за іншу особу – голосові або відеоінструменти на базі ШІ можуть використовуватися для видання себе за довірених осіб, таких як друзі чи члени родини, щоб завоювати довіру дитини або отримати її особисту інформацію;

– ризики для конфіденційності та даних – збір та аналіз даних дитини системами ШІ може бути використаний для націлювання на неї з метою примусу або за допомогою неналежного контенту.

Вплив таких дій на дітей є глибоким, він часто призводить до значного психологічного стресу, тривоги та відчуття вразливості. Вирішення цих

[1047] Lennon, C. From deepfakes to grooming: UN warns of escalating AI threats to children. *United Nations News*. 26 January 2026. 9 p. Site. URL: https://news.un.org/en/story/2026/01/1166827

проблем вимагає поєднання надійного правового захисту, передових технічних гарантій та підвищення цифрової грамотності як батьків, так і дітей, щоб вони могли розпізнавати та повідомляти про підозрілу активність.

5.8 Експлуатація дітей у збройному конфлікті через штучний інтелект

Експлуатація дітей у збройних конфліктах за допомогою ШІ стала багатовимірною загрозою, що проявляється переважно в кібервербуванні, цифрових психологічних маніпуляціях та зловживанні персональними даними для цільових дій[1048].

Методи експлуатації за допомогою ШІ:

– цільове вербування – державні та недержавні збройні суб'єкти використовують алгоритми ШІ для аналізу онлайн-поведінки, інтересів та емоційних станів дітей, щоб адаптувати стратегії грумінгу та вербування;

– автоматизація пропаганди – такі групи, як ІДІЛ, перепрофілювали програмне забезпечення ШІ для автоматизації та посилення екстремістської пропаганди, використовуючи «мережеві ефекти», щоб охопити вразливу молодь та знизити її чутливість до насильства;

– участь у кібербойових діях – дітей вербують до «кібероперацій», які можуть включати, здавалося б, нешкідливі завдання, такі як ігри, які таємно генерують дані військового спостереження, або використання їхніх особистих пристроїв для геолокації військових цілей;

– алгоритмічне спостереження – системи профілювання та спостереження на основі штучного інтелекту дозволяють озброєним групам відстежувати фізичні переміщення дітей та виявляти тих, хто є найбільш вразливим, наприклад, сім'ї, очолювані дітьми, в умовах біженців;

– генеративне насильство за допомогою штучного інтелекту – зловмисники використовують генеративний штучний інтелект для створення реалістичних матеріалів про сексуальне насильство над дітьми (CSAM), які використовуються для шантажу, приниження та примусових зустрічей у зонах конфліктів.

Ризики та наслідки:

– прихована участь – на відміну від традиційних «дітей-солдатів», діти, залучені до кібервійни, можуть не носити зброю або знаки розрізнення, що ускладнює виявлення та документування їхньої експлуатації;

[1048] Artificial Intelligence on the Frontlines of Child Exploitation. *OurRescue.Org*. 2026. 15 p. Site. URL: https://ourrescue.org/resources/child-exploitation/artificial-intelligence-on-the-frontlines-of-child-exploitation

– дегуманізація – системи штучного інтелекту, що використовуються в гуманітарному або освітньому контексті без належних гарантій, ризикують розглядати вразливих дітей як просто точки даних, а не як суб'єктів, що мають права;

– комплексна шкода – ці форми експлуатації спричиняють поєднання психологічної, розвивальної та потенційно фізичної шкоди, що часто призводить до глибокої травми.

Міжнародна відповідь.

У січні 2026 року різні установи ООН опублікували Спільну заяву щодо штучного інтелекту та прав дитини, закликаючи до орієнтованих на дітей та заснованих на їхніх правах гарантій захисту дітей від ризиків, пов'язаних зі штучним інтелектом, у збройних конфліктах[1049]. Міжнародне гуманітарне право вважається технологічно агностичним, тобто існуючі заборони на вербування дітей однаково застосовуються як до кіберсередовищ, так і до середовищ, що сприяють розвитку штучного інтелекту.

5.9 Обмеження свободи дітей у збройному конфлікті через штучний інтелект

Перетин прав дітей у збройних конфліктах та ШІ – це сфера, що швидко розвивається, має високі ставки та характеризується критичним парадоксом: ШІ пропонує революційні інструменти для гуманітарного захисту, але водночас створює серйозні, безпрецедентні ризики для безпеки, конфіденційності та свободи.

Станом на початок 2026 року міжнародні організації надають пріоритет «підходу до управління ШІ, що базується на правах дитини», щоб забезпечити, щоб технології проектувалися, розроблялися та використовувалися для забезпечення, а не порушення прав дітей у зонах конфліктів[1050].

Значні ризики та загрози:

– експлуатація та вербування – ШІ, включаючи генеративні інструменти, все частіше використовується для ідентифікації, вилучення та вербування дітей до збройних груп;

[1049] Joint Statement on Artificial Intelligence and the Rights of the Child. *International Telecommunication Union*. November 2025. 11 p. URL: https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-CYB_JOINT-2025-PDF-E.pdf

[1050] NDT Bureau. UN advances a child rights-based approach to artificial intelligence. *New Delhi Times*. February 12, 2026. 6 p. Site. URL: https://www.newdelhitimes.com/un-advances-a-child-rights-based-approach-to-artificial-intelligence/

– вразливість даних – масовий, часто нерегульований збір даних у гуманітарних умовах може наражати дітей на ризик переслідування або майбутньої експлуатації;

– зброя та спостереження – системи зброї на базі ШІ та автоматизоване спостереження збільшують ризики для фізичної безпеки дітей та їх права на життя;

– дезінформація – контент, створений штучним інтелектом (включаючи діпфейки), використовується для маніпулювання дітьми, підбурювання до насильства та сприяння експлуатації.

Потенційні можливості для захисту:

– гуманітарна підтримка – ШІ може покращити надання допомоги, забезпечуючи системи раннього попередження, картографування та логістику;

– психологічна допомога – інструменти на основі ШІ, такі як обробка природної мови (НЛП) та емпатичні обчислення, використовуються для аналізу психологічної травми дітей та надання віртуального консультування та підтримки;

– доступ до освіти – освітні додатки на базі ШІ розгортаються, щоб допомогти дітям підтримувати освіту в умовах конфлікту.

Нові міжнародні стандарти:

– Спільна заява щодо ШІ та дітей – МСЕ, ЮНІСЕФ, УВКПЛ та інші органи ООН (січень 2026 року) взяли на себе зобов'язання щодо ШІ, орієнтованого на дітей, підкреслюючи обов'язок захищати дані та безпеку дітей, а також забезпечувати, щоб ШІ служив для захисту, а не експлуатації[1051];

– оцінка впливу на права людини – існує заклик до технологічних компаній запровадити обов'язкові оцінки впливу на права людини, особливо враховуючи унікальні потреби дітей у вразливих середовищах, що охоплені конфліктами;

– акцент на принципі «Не завдай шкоди» – будь-яке розгортання штучного інтелекту в зонах конфліктів повинно відповідати суворим принципам захисту даних, безпеки та недискримінації, гарантуючи, що інструменти на базі штучного інтелекту не перетворяться на інструменти контролю.

Основним завданням залишається впровадження цих захистів у «середовища з низьким рівнем прав людини», де правова база слабка, а системи штучного інтелекту часто розгортаються без належного контролю.

[1051] Child rights and AI: CRC adopts first global framework with partners. *United Nations Human Rights. Office of the High Commissioner*. 29 January 2026. 4 p. Site. URL: https://www.ohchr.org/en/statements/2026/02/child-rights-and-ai-crc-adopts-first-global-framework-partners

Підсумовуючи слід визначити, що використання штучного інтелекту в ситуаціях, що стосуються дітей, особливо в умовах збройного конфлікту, – це швидкозмінний ландшафт, де потенціал для позитивної, персоналізованої взаємодії має успішно протистояти нагальним високим ризиками неправильного використання, що вимагає суворих етичних рекомендацій та проєктування, від початку орієнтованого на дитину.

Висновки

Зміст роботи підтверджує відому віками істину: усі досягнення людського генія рано чи пізно проявляють себе, як є двосічна зброя. Отже, не є винятком і інформаційні технології. З одного боку, світова спільнота активно застосовує їх для захисту прав дітей у збройному конфлікті. Зокрема, тут застосовуються цифрові системи управління та відстеження справ (наприклад, RapidFTR), додатки для цифрової документації та доказів (eyeWitness), розвідка з відкритих джерел OSINT та GEOINT, системи цифрової освіти та психологічної підтримки («Навчальний паспорт»), інструменти цифрової безпеки та адвокації (Watchlist on Children and Armed Conflic), ініціативи з онлайн-безпеки («Штучний інтелект для безпечніших дітей»), системи управління даними для моніторингу (MRM-IMS+), системи управління інформацією (MRM-IMS+), цифрові портали та реєстри («Діти війни» в Україні), технологія блокчейн (для забезпечення безпеки та захисту конфіденційної документації щодо порушень прав людини, із захистом від фальсифікації даних) тощо.

Водночас потужні ІТ-системи застосовуються злочинцями різного рівня (від дрібних злодіїв – до злочинних угрупувань та навіть держав) для отримання вигоди зі скрутного становища дітей у збройному конфлікті.

Початково дітей намагаються піддавати пропаганді (для ініціального промивання мозку з метою забезпечення готовності для вливання терористичної ідеології) – за допомогою відповідних інструментів (платформи TikTok, Instagram, X, «маносфера», відповідні мультимедіа). Після – піддають електронному таргетуванню та онлайн-грумінгу. При необхідності здійснюють спостереження із застосуванням картографування зон конфлікту (з використанням UCDP GED). Після цього – радикалізація через застосування зашифрованих месенджерів, ігрових платформ та соціальних мереж тощо.

Процес завершує онлайн-вербування – через ті ж самі платформи TikTok, Facebook та Instagram (через обіцянки ви пропаганду).

При цьому час не стоїть на місці, і інформаційні технології виходять на новий рівень, який сьогодні визначається множиною застосувань штучного інтелекту.

На захист прав дітей у збройному конфлікті встають психосоціальна підтримка та терапія на основі штучного інтелекту (“Ask Save the Children”), системи освіти у кризових зонах (“Can’t Wait to Learn”), системи картографування для визначення переміщення населення та виявлення дітей, пов’язаних зі збройними силами, виявлення недоїдання з мобільними додатками, як MERON, возз’єднання сімей – відповідно до проєкту Міжнародного комітету Червоного Хреста «Відстежити обличчя», відстеження зниклих безвісті дітей (Visionplatform.ai, Global Missing Child Alert) тощо.

Але, як і слід було очікувати, з появленням доступного штучного інтелекту розпочалися спроби його використання для злочинних цілей. Не обминуло це й тяжкого становища дітей у збройному конфлікті. Можна перелічити напрями використання штучного інтелекту у цьому контексті: гіперперсоналізація, автоматизоване створення контенту та глибокі фейки, алгоритмічне посилення («кролячі нори»), луно-камери, гейміфікація екстремізму тощо.

Все зазначене спонукає правоохоронні органи та громадські організації не шкодувати сил на вивчення та застосування найновітніших технологій для захисту прав дітей у сучасних збройних конфліктах та для нейтралізації кримінальних зусиль, спрямованих на порушення прав дітей.

Анотація

Події останнього часу підтверджують відому тисячоліттями, але ту, що постійно підтверджується, істину: будь-який яскравий винохід, зроблений для покращення житті людства, з часом неминуче демонструє свій зловісний бік. Зазвичай така трансформація прискорюється протягом катаклізмів, зокрема, збройних конфліктів. Не є винятком і новітні інформаційні технології. Саме тому в роботі розглянуто обидва боки застосування інформаційних технологій протягом збройних конфліктів. Розглянуто численні напрями та приклади застосування традиційних інформаційних технологій з метою захисту прав дитини в умовах збройного конфлікту, такі, як інструменти розшуку та возз’єднання дітей з сім’ями, управління справами вразливих дітей у гуманітарних умовах, додатки для цифрової документації та доказів і багато інших. З другого боку розглядається застосування інформаційних технологій

для залучання дітей до збройного конфлікту на всіх етапах, таких, як пропаганда, таргетування, спостереження, радикалізація, вербування та експлуатація. Відповідно наводяться рекомендації щодо перешкоджання залученню дітей до збройного конфлікту за допомогою цифрових технологій. Окремо розглянуто застосування штучного інтелекту для захисту прав дітей у збройному конфлікті, застосування штучного інтелекту для виявлення травм та підтримки психічного здоров'я дітей в зонах збройних конфліктів, для навчання дітей у надзвичайних ситуаціях, для возз'єднання сімей у збройних конфліктах, для відстеження зниклих безвісти дітей, для оптимізації надання гуманітарної допомоги. Також розглянуто підвищення численних ризиків для дітей у збройних конфліктах через застосування штучного інтелекту. Важливим висновком є спонукання правоохоронних органів та громадських організацій мобілізувати зусилля на застосування найновітніших інформаційних технологій для захисту прав дітей у сучасних збройних конфліктах.

Ключові слова: збройний конфлікт; права дітей; інформаційні технології; штучний інтелект.

Література

1. The Geneva Conventions of 12 August 1949. *International Committee of the Red Cross*. URL: https://elearning.icrc.org/healthcareindanger-legal-framework/en/media/attachements/chapter-1/gva-conv.pdf
2. Protocols Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949. *International Committee of the Red Cross*. URL: https://www.icrc.org/sites/default/files/external/doc/en/assets/files/other/icrc_002_0321.pdf
3. Convention on the Rights of the Child. *UN General Assembly resolution* 44/25 of 20 November 1989. *UNICEF for every child*. Site. URL: https://www.unicef.org/child-rights-convention
4. 10 alarming trends for children in armed conflict. *UNICEF for every child*. Site. URL: https://www.unicef.org/documents/advocacy-brief-10-alarming-trends-conflict
5. Rapid FTR: An innovation to speed up and improve the efficiency of family tracing and reunification in emergencies. *UNICEF*. 01 Oct 2013. URL: https://bettercarenetwork.org/library/separated-children-in-an-emergency/verification-and-family-reunification/rapid-ftr-an-innovation-to-speed-up-and-improve-the-efficiency-of-family-tracing-and-reunification
6. CPIMS+: Child Protection Information Management System. *CPIMS.Org*. 2024. 7 p. Site. URL: https://www.cpims.org/
7. eyeWitness to Atrocities. Eyewitness. *Yewitness.Global*. Site. URL: https://www.eyewitness.global/
8. Digital Safety: Combating Online Exploitation, Abuse, and Recruitment of Children in Conflict Zones. *Office of the Special Representative of the Secretary*

General for Children and Armed Conflicts. Tuesday, 27 January 2026. Site. URL: https://childrenandarmedconflict.un.org/2026/01/press-release-digital-safety-combating-online-exploitation-abuse-and-recruitment-of-children-in-conflict-zones/
9. About the Learning Passport: A Platform and an Education Model. *LearningPassport.Org*. Site. URL: https://www.learningpassport.org/about-learning-passport
10. Miller, S., Saidy, E., Solomon, H. Harnessing Artificial Intelligence for Child Protection: An Ethical Roadmap? *SavetheChildren.Net*. 20 Feb 2024. Site. URL: https://www.savethechildren.net/blog/harnessing-artificial-intelligence-child-protection-ethical-roadmap
11. Watchlist on Children and Armed Conflict. *ECOI.Net*. Last updated: 16 January 2020. Site. URL: https://www.ecoi.net/en/source/11570.html
12. What is UNICRI? *UNICRI.Org*. 2025. Site.URL: https://unicri.org/about-unicri
13. MRM IMS ADD-ON COMMUNITY. *MRMTools.Org*. URL: https://www.mrmtools.org/files/9b_Annex_IX_MRM_IMS_Community_Violation_Add-On_DRAFT_2011.01.04.pdf
14. MRM Field Manual: Monitoring and reporting mechanism (MRM) on grave violations against children in situation of armed conflict, *Child Rigts Resouce Centre*. April 2010. Site. URL: https://resourcecentre.savethechildren.net/document/field-manual-monitoring-and-reporting-mechanism-mrm-grave-violations-against-children
15. Small, G.W, Lee, J., Kaufman A., Jalil J, Siddarth, P. , Gaddipati, H., Moody, T.D., Bookheimer, S. Y. Brain health consequences of digital technology use. National Centre for Biology Information. 2020 Jun;22(2). P. 179–187. doi: 10.31887/DCNS.2020.22.2/gsmall ; URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7366948/
16. Inside the manosphere: understanding extreme misogyny online. *Center for Counting Digital Hate*. April 12, 2024. URL: https://counterhate.com/blog/inside-the-manosphere-understanding-extreme-misogyny-online/?utm_source=google_grant_search&utm_medium=cpc&utm_campaign=g-00_explainer&utm_id=g-00&utm_term=manosphere&utm_content=explainer_manosphere&gad_source=1&gad_campaignid=22398854093&gbraid=0AAAAAokHfkFuAi1JzPhihUbEE6UOtUfHz&gclid=CjwKCAjwzevPBhBaEiwAplAxvmuthg2CyHa7mJed_qbarwdr2fxf-iDleW-FDKGHAyvaw1YAW_htwxoCFm8QAvD_BwE
17. Bingle, M. What is Information Warfare? *University of Washington*. September 25, 2023. 14. p. URL: https://jsis.washington.edu/news/what-is-information-warfare/
18. Lakhani, S., White, J., Wallner, C. The gamification of (violent) extremism. An exploration of emerging trends, future threat scenarios and potential P/CVE solutions. *European Commission. Radicalization Awareness Network. Publications Office of the European Union*. 2022. 25 p. URL: https://home-affairs.ec.europa.eu/system/files/2022-09/RAN%20Policy%20Support-%20gamification%20of%20violent%20extremism_en.pdf
19. Radicalisation and the internet. *Action Counters Terrorism*. 14 p. URL: https://actearly.uk/radicalisation/online-safety/
20. Cover, R. Digital Surveillance: Creating and Communicating the Online Self. DOI: 10.1016/C2013-0-12758-4. *ScienceDirect*. 2016. 18 p. URL: https://www.sciencedirect.com/topics/psychology/digital-surveillance

21. Morris, E. Children: extremism and online radicalization. *Journal of Children and Media* 10(4). October 2016. P. 508–514. DOI: 10.1080/17482798.2016.1234736
22. Webinar. Online Recruitment of Children into Armed Groups: Trends, Legal Implications, and Prevention Strategies. *Alliance for Children Protection in Humanitarian Action.* Date of webinar: 19 Mar 2026. URL: https://alliancecpha.org/en/webinar/online-recruitment-of-caafag
23. Wratto, Ch. The rise of digital child soldiers. *EuObserver*, 30 December 2025. 12 p. Site. URL: https://euobserver.com/15780/the-rise-of-digital-child-soldiers/
24. Moss, G., Ford, H. How accountable are digital platforms? *University of Technology*. *Sydney*. November 2019. 12 p. DOI: 10.31235/osf.io/tx2db ; URL: https://osf.io/preprints/socarxiv/tx2db_v1
25. The Paris Principles: Principles and Guidelines on Children Associated with Armed Forces or Armedgroups. *UNICEF*. February 2007. 44 p. URL: https://www.unicef.org/mali/media/1561/file/parisprinciples.pdf
26. Cape Town Principles and Best Practice on the Prevention of Recruitment of Children into the Armed Forces and Demobilization and Social Reintegration of Child Soldiers in Africa. *UNICEF*. 27–30 April 1997 Cape Town, South Africa. 11 p. URL: https://nepal.ohchr.org/en/resources/Documents/English/children/Cape_Town_Principles(1).pdf
27. Harnessing Artificial Intelligence for Child Protection: An Ethical Roadmap? *SavetheChildren.Net.* 20 Feb 2024. 7 p. Site. URL: https://www.savethechildren.net/blog/harnessing-artificial-intelligence-child-protection-ethical-roadmap
28. Simonsen, K. Warchild – Can't Wait to Learn Platform (CWTL). *ReliefApplications.Org*. 2026. 11 p. Site. URL: https://reliefapplications.org/projects/war-child-cant-wait-to-learn-platform-cwtl
29. Portfolio News: Kimetrica – Method for Extremely Rapid Observation of Nutritional Status (MERON). *UNICEF for Every Child*. Jul 11, 2017. 7 p. URL: https://www.unicefventurefund.org/story/kimetrica-method-extremely-rapid-observation-nutritional-status-meron
30. Ali, M., Ali, Sh., Abbas, Q., Abbas, Z., Lee, S. W. Artificial intelligence for mental health: A narrative review of applications, challenges, and future directions in digital health. *National Centre for Biological Information*. 2025. 85 p. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC12623648/
31. Wang, J., Ma, A., Cao, K., Zheng, J., et al. WISA: World Simulator Assistant for Physics-Aware Text-to-Video Generation. *Cornell University*. Submitted on 11 Mar 2025. 16 p. URL: https://arxiv.org/abs/2503.08153
32. AI-powered digital therapeutic platform for mental health, leveraging evidence-based CBT and delivered through enterprise partnerships. *Intuition Labs*. 2026. 6 p. URL: https://intuitionlabs.ai/software/telepsychiatry-digital-mental-health/chatbots-and-ai-therapy-assistants/woebot
33. The clinical AI assistant for intake and assessment. *Limbic*. 2026. 26 p. URL: https://limbic.ai/access
34. HIPAA Privacy. International Foundation of Employee Benefit Plans. 2026. Site. URL: https://www.ifebp.org/detail-pages/e-learning/hipaa-privacy
35. General data protection regulation. (Since 25 May 2018). *UK Council for Psychotherapy* 5 p. Site. URL: https://www.psychotherapy.org.uk/ukcp-members/

standards-guidance-and-policies/gdpr/?gad_source=1&gad_campaignid=23389983536&gbraid=0AAAABI7azR44_ikeeZ2REOT36nSpx0Yv&gclid=CjwKCAjwzevPBhBaEiwAplAxvrcx9H8Q2fRzsjCrA7H5A9hnFHsKYBT4Hgdj-ciLopjrE27dzcDVShoCxmsQAvD_BwE

36. Haber, Y., Levkovich, I., , Tzafrir, I. et al. CanvasHero: The role of artificial intelligence in cultivating resilience among children and youth using the 6-part story method in mass war trauma. *Computers in Human Behavior: Artificial Humans*. 5 (2025). 10 Pages. URL: https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2949882125000805
37. Shah, J.M., Shah, T. M. Healing Through Empathy: Machine Learning for Adaptive Therapy for Children and Youth in Armed Conflict. Chapter 13 in the Book: Childdren and Youth in armed Conflict. ELSEVIER. 2025. 10 P. DOI: https://doi.org/10.1108/S1537-4661202435 ; URL: https://www.emerald.com/books/edited-volume/17236/chapter-abstract/94214972/Healing-Through-Empathy-Machine-Learning-for?redirectedFrom=fulltext
38. Kolibri Education Platform. Start year 2019. UNESCO. Site. URL: https://www.unesco.org/en/dtc-financing-toolkit/kolibri-education-platform
39. International Rescue Committee. Who we are. *International Rescue Committee*, 2026. Site. URL: https://www.rescue.org/eu/who-we-are
40. What Is OpenAI? Learn About Its Mission, Products, and Key Advancements. *Grammarly*. Updated on May 31, 2024. Site. URL: https://www.grammarly.com/blog/ai/what-is-openai/
41. About Trace the Face. *TraceTheFace.* Site. URL: https://tracetheface.familylinks.icrc.org/?lang=en
42. IREX Ethical AI for Smart Governments. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@irexai
43. National Center for Missing & Exploited Children. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@ncmec
44. What are generative adversarial networks (GANs)? *IBM.Com*. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/generative-adversarial-networks
45. Visionplatform_ai. *Youtube.Com*. Site. URL: https://www.youtube.com/@visionplatform_ai
46. Global Missing Child Alert. *International Centre for Missing & Exploited Children*. 2026. Site. URL: https://www.icmec.org/global-missing-child-alert/
47. Steute Technologies. Applied intelligence. *Steute.Com*. 2025. Site. URL: https://www.steute.com/en/
48. We crowdsource OSINT to help find missing people. *TraceLabs.Org*. 2025. Site. URL: https://www.tracelabs.org/
49. What are convolutional neural networks? *IBM.Com.* 24 April 2026. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/convolutional-neural-networks
50. Redmon, J., Divvala, S., Girshick, R., Farhadi, A. You Only Look Once: Unified, Real-Time Object Detection. *Arxiv.Org*. 9 May 2016. Site. URL: https://arxiv.org/abs/1506.02640
51 Finn, T., Smalley, I. What is predictive analytics? *IBM.Com*. 2026. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/predictive-analytics

52. Kühl, N., Schemmer, M., Goutier, M., Satzger, G. Artificial intelligence and machine learning. Electronic Markets 32(3). November 2022. P. 2235–2244. DOI:10.1007/s12525-022-00598-0 ; URL: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/308609/1/s12525-022-00598-0.pdf
53. The Practical Guide to Humanitarian Law. Central Tracing Agency. *Medecine sans Frontieres*. 22 Feb. 2016. 7 p. URL: https://guide-humanitarian-law.org/content/article/3/central-tracing-agency/
54. Brussels Privacy Hub. About us. *BrusselsPrivacyHub.Com*. Feb 20, 2026. Site. URL: https://brusselsprivacyhub.com/home-brussels-privacy-hub/about-us/
55. Finio, M., Downie, A. What is hyper-personalization? *IBM.Com*. 30 May 2023. 23 p. Site. URL: https://www.ibm.com/think/topics/hyper-personalization
56. Brown, M., Bisbee, J., Lai, A., Bonneau, R. Echo Chambers, Rabbit Holes, and Algorithmic Bias: How YouTube Recommends Content to Real Users. *SSRN Electronic Journal*. January 2022. 33 p. DOI:10.2139/ssrn.4114905. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4114905
57. Adam, M., Wessel, M., Benlian, A. AI-based chatbots in customer service and their effects on user compliance. *Springer Nature Link.*. Volume 31. 17 March 2020, p. 427–445. URL: https://link.springer.com/article/10.1007/s12525-020-00414-7
58. Create. Explore. Survive. *Mojang AB. TM Microsoft Corporation.* 2026. URL: https://www.minecraft.net/en-us/about-minecraft
59. AI and the Future of Personalization: Hyper-Individualized ...*THEFUTURECATS Innovation Consultancy*. 2024. Site. URL: https://thefuturecats.com/ai-and-the-future-of-personalization-hyper-individualized-experiences/
60. DeMarco, J. When AI Enables Abuse, Children Pay the Price – the time for action is now. Save the Children International. 9 Feb 2026. 7 p. Site. URL: https://www.savethechildren.net/stories/when-ai-enables-abuse-children-pay-price-time-action-now
61. Negreiro, M., Children and deepfakes. *European Parliamentary Research Service*. July 2025. 8 p. URL: https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2025/775855/EPRS_BRI(2025)775855_EN.pdf
62. AI-Enabled CSAM: Spot the Signs – How AI is Enhancing Grooming Methods. *Smoothwall*. 19 December, 2024. 7 p. Site. URL: https://smoothwall.com/resources/how-ai-is-enhancing-grooming-methods
63. How Are Sextortion Scams Using AI and Deepfakes? *The Anti-Extortion Law Firm*. 2025. 17 p. Site. URL: https://www.theantiextortionlawfirm.com/resources/what-to-do-if-a-blackmailer-sends-your-nude-to-friends-or-family-ejc89
64. Akinmade, Ș. Reimagining Violence through AI – A New Structural Crisis of Child Sexual Abuse. *Media-Diversity Institute*. February 26, 2026. 7 p. Site. URL: https://www.media-diversity.org/reimagining-violence-through-ai-a-new-structural-crisis-of-child-sexual-abuse/
65. Wolfberg, A. How Information Overload and Equivocality Affect Law Enforcement Intelligence Analysts: Implications for Learning and Knowledge Production. *Journal of Intelligence & Analysis*. Volume 23, Number 1, January 2017. P. 17–36. URL: https://www.researchgate.net/publication/313428052_How_Information_Overload_and_Equivocality_Affect_Law_Enforcement_Intelligence_Analysts_Implications_for_Learning_and_Knowledge_Production

66. About Cesium. *Cesium GS*, 2026. URL: https://cesium.com/about/
67. Project Arachnid: A world leader in reducing the availability of child sexual abuse material. *ProjectarAchn*id. 2026. Site. URL: https://www.projectarachnid.ca/en/
68. Radu, R., Olliario, E. Not child's play: protecting children's data in humanitarian AI ecosystems. *Humanitarian Law and Policy*. December 14, 2023. 9 p. Site. URL: https://blogs.icrc.org/law-and-policy/2023/12/14/protecting-children-data-in-humanitarian-ai-ecosystems/
69. How AI Collects and Potentially Uses Your Child's Data? Parents Quick Guides to AI. *The AI Education Project*. 2025. Site. URL: https://www.aiedu.org/aiedu-blog/how-ai-collects-and-potentially-uses-your-childs-data
70. Lennon, C. From deepfakes to grooming: UN warns of escalating AI threats to children. *United Nations News*. 26 January 2026. 9 p. Site. URL: https://news.un.org/en/story/2026/01/1166827
71. Artificial Intelligence on the Frontlines of Child Exploitation. *OurRescue.Org*. 2026. 15 p. Site. URL: https://ourrescue.org/resources/child-exploitation/artificial-intelligence-on-the-frontlines-of-child-exploitation
72. Joint Statement on Artificial Intelligence and the Rights of the Child. *International Telecommunication Union*. November 2025. 11 p. URL: https://www.itu.int/dms_pub/itu-d/opb/str/D-STR-CYB_JOINT-2025-PDF-E.pdf
73. NDT Bureau. UN advances a child rights-based approach to artificial intelligence. *New Delhi Times*. February 12, 2026. 6 p. Site. URL: https://www.newdelhitimes.com/un-advances-a-child-rights-based-approach-to-artificial-intelligence/
74. Child rights and AI: CRC adopts first global framework with partners. *United Nations Human Rights. Office of the High Commissioner*. 29 January 2026. 4 p. Site. URL: https://www.ohchr.org/en/statements/2026/02/child-rights-and-ai-crc-adopts-first-global-framework-partners